Sebők Éva

Téllel bélelt

A szél, a szél
ha fú, ha fú,
nevet, nevet
a hóleány,
s a hófiú.

Hetet-havat
ha szertehány,
kacag, kacag
a hófiú,
s a hóleány.

Weinrauch Katalin

Jön a Mikulás!

Puha hóban
csizmák nyoma,
Mikulás jár ma
titokban!

Lengő, ezüst a
szakálla,
sok kisgyerek
nagyon várja.

Cipőkkel teli az
ablak,
jó Mikulás arra
ballag:
ajándékkal rakja
teli,
gyereksereg örül
neki.

Szalai Borbála

Pille szálldos...

Pille szálldos,
ezer pille,
szárnya mindnek
hófehér…
Kavarognak,
táncot járnak:
esik a hó,
itt a tél!
Hulljatok csak,
hópihécskék,
kicsiny fehér
csillagok,
lombja vesztett
kopár fákra
díszes köntöst
adjatok!
Pille szálldos,
ezer pille…
Ez aztán a
havazás!…
Valahol már
csengős szánján
útban van a
Mikulás!…

Móra Ferenc

Mártonka levele

Aranyos nagyapó,
ákom-bákom-mákom,
szíveden kopogtat
kis unokád, Márton.

Szíveden kopogtat
gyönge kis ujjával,
könnyeket pergető
nehéz bánatával.

Mit ér, amit küldtél,
a szép csengős szánkó?
Az egész határban
régen nincsen már hó.

Aranyos nagyapó,
ákom-bákom-mákom,
tudod-e, mire kér
kis unokád, Márton?

Gyere el mihozzánk,
légy te a Télapó:
fehér szakálladból
hátha hull majd a hó.

Hátha hull belőle
erdőre, mezőre,
hátha a tavasz még
visszaijed tőle.

Borókás tetejű
kerek halom haván,
hátha repülhet még
csengve-bongva a szán.

Gyere el, nagyapó,
ákom-bákom-mákom,
csókolom a kezed:
kis unokád, Márton.

Egy fénypont kigyúl

Részletek Szepesi Attila *A Mikulás lámpája* című meseregényéből

Októberben, amikor a köd ráterült a lombvesztő fákra, az utolsó gesztenye is lekoppant már az ág hegyéből és estefelé a kutyák bánatosan vonították a teliholdat, valahol, még az Őrhegyen is túl kigyúlt a Mikulás lámpája.

Nem értettem ugyan, hogy miért épp októberben, de ilyen apróságokon nem akadtam fenn: ha egyszer a Mikulásnak úgy hozza a szeszélye, hogy túl a muzsikás szüreten, de még a dióverésen is túl gyújtsa ki távoli lámpását – ám legyen. Ő tudja.

Az viszont sehogy sem fért a fejembe, hogy az a fényszilánk, az a szentjánosbogárka lámpásánál alig lobogóbb parányi szikra miért áll oly mozdulatlanul a hegyen túl, az erdő kékjébe mosódva.

Édesanyám ugyanis világosan elmagyarázta, hogy a Mikulás ilyenkor úton van. Végigballag a sáros utcákon, megáll a kertek alatt. Benéz az ablakokon, bevilágít a szobák félhomályos zugaiba. Fejcsóválva figyeli a rendetlen játékpolcokat, ahol a kopott falovak összekeveredtek a szalmájukat lassan hullató rongybábukkal, szegény félkarú bohóc pedig úgy csimpaszkodik a búgócsiga fogantyújába, mintha attól félne, menten lepottyan.

Akárhogyan legyen is azzal a lámpással, én mindenesetre igyekeztem némi rendet fabrikálni az összevisszaságban, hogy a Mikulás – ha netán belesne az ablakon – kissé jobb kedvre derüljön. Pontosabban szólva, hogy a füzetébe – ahová a gyerekekről ezt-azt jegyzetel – ne csak rosszat körmöljön rólam.

Igyekeztem, de hiába.

Mert a játékpolcoknak megvan az a rossz tulajdonságuk, hogy menten összezavarodik rajtuk a rend, ha csak egy képeskönyvet vagy egy pöttyös labdát is leemel róluk az ember gyereke. Úgy bizony: a malomjáték bábjai rögtön szétgurulnak, a Paszuly Pista történetét elmesélő könyv ráhanyatlik a gyufaskatulyából ragasztott várra. A vár nagyot nyekken, és a szegény ólomkatona, aki a szélső bástyán posztolt, úgy hanyatt vágódik, mintha nem is egy képeskönyv vagy éppen egy pöttyös labda okozta volna a galibát, de legalábbis a piros bugyogós török basa hadai zúdultak volna az erődítmény ellen.

Így aztán csak abban bízhattam, hogy a Mikulás kissé tán rövidlátó, ami – magas korát tekintve – igazán nem is lenne csoda. Ki tudja, tűnődtem: olyan messziről nézve hátha rendnek látszik az, ami közelről bizony csak kuszaság.

Fennáll ugyanakkor az az eshetőség is – latolgattam némi reménnyel –, hogy a Mikulás összekeveri házunkat a Szutor Laciékéval, akik a szomszédaink, és így netán Laci barátomnak írja a játékpolcomért járó fekete pontokat.

Azt a lehetőséget, hogy fordítva is megtörténhet a dolog, gyorsan elhessegettem, mert Laci barátom igen nagy lókötő volt, és nincs az a rövidlátó Mikulás, aki az ő játékpolcán a rendnek csak halvány látszatát is felfedezhette volna…

Múlt az október.

Megjöttek a varjak, nagy csapatuk ott kavargott a tetők felett. Éjszakára megültek a kertünk diófáin. Olykor összekaptak, hallani lehetett bánatos károgásukat, mintha az utolsó szem dión marakodtak volna.

Hajnal felé a malacok nagy sivalkodást csaptak a távoli udvarokban, talán megsejtették, hogy a közeli hetek semmi jót nem tartogatnak számukra.

A pirkadat deret hozott. A tehéncsorda reggelenként olyan fájdalmas bődülésekkel vonult ki a Bábotkára legelészni, mintha a jámbor állatok azon tűnődtek volna, hátha a mai lesz az utolsó szabadban eltöltött napjuk. Mert ha lepilinkél az első hó, és betakarja a rétet, bennrekednek az istállóban, és friss fű helyett kénytelenek lesznek szénán kérődzni tavaszig.

Rövidültek a nappalok.

Az alkony szürkesége egyre korábban terült szét a fák ágain. Bumbák, az öreg sánta koldus egyre bánatosabban kántálta ablakunk alatt furcsa, érthetetlen hangokba fulladó mondókáját: „Isten is megáldja, nyíljék kamorája, ó-á-é-á-ó…”

A Mikulás lámpája pedig egyre vakítóbban szikrázott a láthatár peremén. Mind korábban gyúlt ki, s mintha napról napra közelebb is jött volna. Mármár úgy éreztem, nem is az Őrhegyen túl pislákol, hanem a Vérke-patak partján, de legalábbis a Bábotka kökénybokrai közt.

Mozog vagy nem mozog? Ez a kérdés foglalkoztatott, ahogy estefelé elnéztem azt a sziporkázó fénypontot.

És minél többet vizsgálgattam az ablakból, annál feltűnőbb volt, hogy az a lámpás bizony mozdulatlanul áll.

Olykor, ha a köd egy-egy nekidühödött hullámban ráterült a fákra, a fényszilánk belemosódott a homályba. Az-

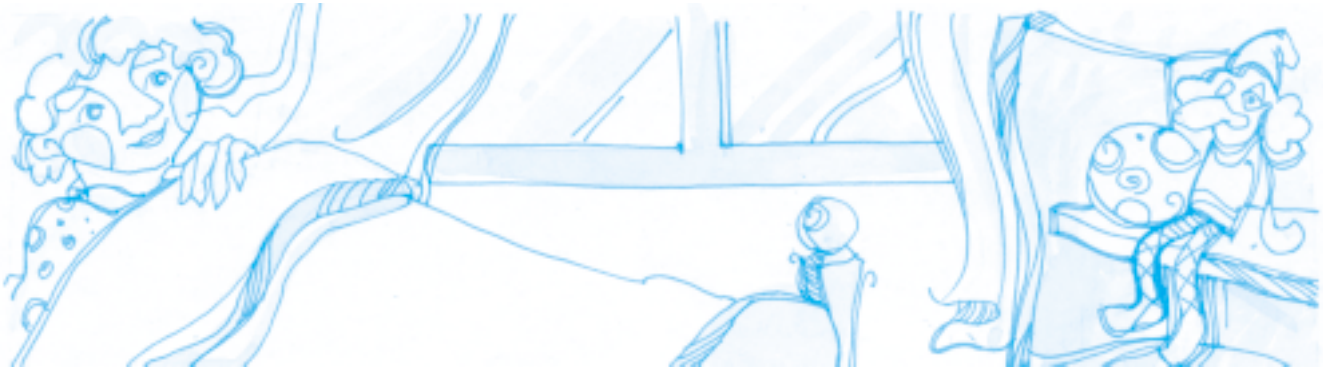

tán a szél felkapta a ködpamacsokat, továbblibbent velük, és a lámpás újra csak huncutul, hívogatóan szikrázott felém.

Édesanyám meséit most csak félfüllel hallgattam, pedig de szerettem ezeket az újra meg újra hallott történeteket! Egyikmásik részletüket kívülről is tudtam már. Ám most, amikor édesanyám odaért a mesében, hogy: „Dirr-durr, december, hová ballagsz, kis ember?" – amit pedig a Mikulás mondott az esti utcán kujtorgó Pista gyereknek –, most nem mondtam vele a mondókát, hanem az ablakon kisandítva megjegyeztem:

– Én úgy látom, egyáltalán nem mozog!

– Micsoda? – kérdezte édesanyám, félbehagyva a történetet.

– Hát a Mikulás lámpája…

Letette a kötőtűket, amik fényesen táncoltak eddig az ujjai között, és odatérdelt mellém a díványra. Átkarolta a vállamat, és aggodalmasan fürkészte az esti sötétséget.

Az Őrhegy kúpja sötétkéken rajzolódott rá a homályra, ám a Bábotkán túl, az erdő elmosódott fái közt makacsul ott szikrázott a fényszilánk. A rét felett gomolygó köd foszlányai olykor eltakarták, de ahogy a szellő továbbtáncolt velük, újra felcsillant a lámpa fénye.

– Mozog az – mondta édesanyám tétován eltűnődve, és fejét ingatta, mintha azt várná, az a fényszilánk is együtt imbolyog majd vele.

– Én úgy látom, csak hunyorog.

Erre aztán felvilágosított, hogy a Mikulás nem lót-fut ám összevissza, mint az Orbán lelke. Nem bizony. Megáll a városka szélén, és a lámpása mindenhová bevilágít. Mert olyan fényereje van annak, hogy fölösleges a gyerekek ablakához közel mennie.

Beköszöntött a november… Aztán váratlanul lehullott az első hó is. Egy szép napon, mikor a déli harangszó elmúltával felfedeztem a távolban a Mikulás pislákoló lámpáját, elhatároztam, hogy Szutor Lacit is beavatom a titkomba. Nos, azon a napon elmeséltem neki, hogy a Mikulás lámpáját én már a szüret múltával felfedeztem az Őrhegyen túl, s azóta is némi aggállyal figyelem, mert – mozdulatlannak látom.

Előbb meglepődött kissé, de aztán fensőbbségesen felvilágosított, hogy ő már szilvalekvárfőzés óta figyeli azt a fénypöttyöt. Csak azért nem szólt róla, mert kíváncsi volt, mikor veszem észre magam. Közölte továbbá, hogy egy alkalommal magát a Mikulást is, kis híján, tetten érte.

Az eset úgy történt, hogy lement keszegezni a Vérke-partra, s ott a sárban egy akkora csizmanyomot fedezett fel, ami földi halandótól aligha, csakis a Mikulástól származhatott. A csizmatalp lenyomata egészen friss volt még. Körülnézett, nem látja-e meg a távolodó Mikulást. Ez ugyan nem sikerült, de a rejtélyes lábnyom közelében talált egy kitépett füzetlapot, amire fekete tintával körmöltek valamit.

Elolvasni nem tudta, mert nagyon „kiírt írással" rótta rá a betűit a Mikulás, de sejthetően egy olyan gyerekről szóló jegyzetek voltak, akit végleg törölt a noteszéből.

És ekkor, ott – tökéletes egyetértésben elhatároztuk, hogy mi bizony meglátogatjuk a Mikulást. Felkeressük egy alkalommal, amikor lámpásával ott ácsingózik valahol az Őrhegyen is túl.

Udud István

Krampusz

Ördögfióka?
Kéményseprő?
Szurokfekete,
mint az éj.
Hogyha rossz voltál,
kiskomám, hát
tőle irgalmat
ne remélj!

Kezében csípős
cserfavirgács,
mindjárt ott csattog
hátadon.
Üzensz valamit
Télapónak?
Hogy megjavulsz?
Jó, átadom.

Galambos Bernadett

December

Havas, talpas, vén, csizmás úr,
itt van a December!
Hideg széllel, nagykabáttal
megérkezett, hidd el!

Megcsípi az orrod hegyét,
elhozta a náthát,
húzd be jól a nagykabátod,
vegyél meleg sapkát!

Beterített takaróval
búzaföldet, szántót.
Mikulásnak integet most,
várjuk a rézszánkót!

Fenyvesi Félix Lajos

Bethlehemi éjszaka

Régóta várt az örömhírre a világ. Fűvek, fák, sziklák, emberek, állatok várták, hogy végre megszülessen ő, akiről mindenki beszélt. És végre a téli ég lekiáltott a földre, s a föld boldogan kiáltott vissza.

Karácsonyeste volt.

A kilobbanó fényben úgy ringott Betlehem városa, mint a békesség szigete. A subás pásztorok épp most értek föl a dombra, újból fölzengett szívükben az ének; a három király búcsúzkodott: Gáspár már fölült fehér lovára, Menyhárt koronáján megvillant az ezüst holdsugár.

Hűvös lett az éjszaka.

A zsúpfedeles öreg ház nyögött a föltámadó szélben. Az istálló félhomályában hárman voltak: Mária a kisded mellett figyelt, József a vaskályha hunyó parazsára dobott két vékony fahasábot. (A kopott szőrű szamár és a kérődző ökör csendesen bóbiskoltak a sarokban.) Fáradtak voltak a szülők, hiszen napok óta menekültek és szállást kerestek, s az is megesett, hogy szaladni kellett, mert a gazda rájuk uszította a mérges kutyákat.

Mindketten elszenderedtek.

A kis Jézus azonban ébren volt és mosolygott a köpennyel kibélelt jászolban. A közeli apró ablakra szegezte tekintetét. Kíváncsian fölemelte fejecskéjét. – Szervusztok, madárkák – mondta alig halhatóan –, mit kerestek itt?

A két madár nagyon meglepődött, különösen a kék-fekete tollú öregebb, még a csőrét is tátva feledte, apró gombszemei nem mozdultak; a másik, a parázspiros mellényes majdnem leesett, de ő szólalt meg először:

– Átutazóban vagyunk itt. A messzi Európából jöttünk, de tavasszal majd visszamegyünk.

– Csendesebben – mérgelődött a pettyes szárnyú –, már aludnia kellene.

– Énekelni tudsz-e? – faggatta a gyermek.

– Tudok-e? – nevetett a sárga csőrű. – Három napon és három éjszakán keresztül fújom a szebbnél szebb dalokat.

– Édesanyám már alszik, én is álmos vagyok egy kicsit – gügyögte az újszülött –, de egyet szívesen meghallgatok.

A madár hirtelen köszörülni kezdte a torkát, futamokat trillázott, azután éneklésbe fogott:

Csij, csii, csicsíja, kicsi rózsaszál,
Csij, csii, csicsíja, aludj végre már!
Édes álom libben könnyű szárnyon,
Csöndes éjjel szép szemedre szálljon!

– Ugye, szép? – kérdezte örvendezve.

– Nem látod – mondta a másik –, elaludt szegényke. Megviselték az első órák itt a földön, a sok köszöntő, kántáló rigmus. Nézd csak, álmában is mosolyog.

– Nem vagyok vak – szólt oda mérgesen a madárpapa. – Alig van rajta takaró, megfázhat éjszaka.

– Mit tegyünk? – kérdezte a sötét tollú.

– Nem tudom – felelte szomorúan a parázspiros mellényes.

Észrevétlenül terjedt a hideg az istállóban, az apró ablakon egyre nagyobb fénnyel világított be az éjféli Hold. Óezüst színben ragyogott a két virrasztó madár. Kicsit restelkedtek, hogy tehetetlenül nézik az embereket, nem segíthetnek. Egyetlen épkézláb gondolat sem pattant még ki csöpp agyacskájukból.

– Hozzunk vékony gallyakat az ablakrepedésekbe – mondta a fiatalabb madár.

– Jól beszélsz – helyeselt a másik. – De ettől még megfázhat a kis Jézus. Látom, megint nekem kell kitalálni valami okosat.

Elszálltak mindketten, s szétnéztek a jászol körül, találnak-e használható száraz ágakat, lehullt fadarabokat. Apró gallyakat is fölvettek, hogy minél erősebb legyen a tömítés, és minden centimétert jól befedjenek. Mire a fiatal, fekete tollú madár visszaért, az apja már a kisded arcát melengette. Szárnyaival takargatta, előbb az egyik oldalán, azután a másikon.

– Miért nem vártál meg? – mérgeskedett a fia.

– Mire te egyet fordulsz, feljön a Nap – felelte súgva, hogy a szendergő gyermek meg ne hallja. – Gyere gyorsan, fújj egy kis meleget az ujjaira.

A másik madár erre a biztató szóra örömmel szállt mellé, és tette a dolgát. Pálcika lábaival számolta az elgémberedett ujjacskákat, lehelte és masszírozta. Szárnyait nagyra nyitotta szét.

– Kicsik vagyunk – panaszkodott.

– Ne ezzel törődj – fordult feléje az öreg –, arra gondolj, hogy csak mi tudjuk megmenteni!

Többet egy szót se szóltak. Összeillesztették szárnyaikat, úgy melengették a kisdedet. És boldogok voltak, csakhamar az egész istállóban is melegebb lett. Friss szalmát hoztak az alvó gyermek alá, szálanként huzigálva ki az összekötött bálából. Mély álom borította el a kis Jézust. József feléje nyújtotta a kezét. Mária, az édesanyja is rózsaszín arccal pihent a bársonyos csöndben.

Kint az ébredő világ már előtte térdepelt. Dicsérettel beszéltek róla és ámulattal. Legtöbbjük tiszta vízben megmosdott és ünneplő fehér inget vett föl, a kutyákat erős lánchoz kötözték, s ahogy ritka alkalomkor tették, a legszebb ajándékot csomagolták be. A két madár pedig szelek szárnyán röpült társaival együtt a négy égtáj felé, városokon, hegyeken, dörgő óceánokon által az örömhírrel.

Kerék Imre

Kisdedváró

Hóban szikrázik
a fenyő –
Szüless meg, Égi
Csecsemő!
Kit jövendölt
angyali szó,
Rád vártunk, jó hírt,
fényt hozó!
Bár csak szénás
fekhely fogad –
mutasd meg kedves
arcodat!
Fáradt szemét
emelve Rád,
vigadhasson
apád, anyád!
Te, kit a világ
úgy remélt:
deríts mosolyra
sok szegényt;
fénykörödben a
Szeretettel: zenghessen hálaéneket –
harmatgyöngyökkel
koronás, légy új Kezdet,
új Folytatás!

Bihari Tamás

Fehér álom

A karácsony
fehér álom
álmomat te
álmodnád

Verssé válna
lassan szállva
hópehelyként
hullna rád.

Galambosi László

Nyájhívó

Arany fenyők nyitják
karácsony kapuját,
Pólyabontó bundájukba
ölelik a Jézuskát.

Gyertyákat ültetnek
selymek közé, kőre.
Tejcsöppentő csillagokkal
telik a fejőbe.

Hódolnak a tornyok,
köszöntik Máriát.
Magasztaló furulyások
terítnek tarisznyát.

Szalonnát szel József,
cipó a markában.
Három király dúdolgatva
térdel a szalmában.

Batyus kos kíséri
nyájhívó pásztorát,
arany fenyők koszorúzzák
karácsony kapuját.

Áprily Lajos

Rímjáték havasesőben

Hull, hull a bús havaseső,
Hideg fátylat zizegve sző.

Ég és torony ködbevesző.
Hull, hull a bús havaseső.

Kedvem miért oly eleső?
Hull, hull a bús havaseső.

Várj, várj, szívem, tavasz-leső –
Hullj, hullj, hideg havaseső.

Paulus Utsi

Hó

Felhőben lettél
szél hoz le onnan
fény jár nyomodban
hó fehér szép hó

Hozol hideget
hozol örömet
vígság jár veled
hó fehér szép hó

Apád vihar tán
szétszór szelekkel
nap anyád vesz fel
hó fehér szép hó

Jancsik Pál

Hideg, meleg

Szakad a hó, fúj a szél,
kabátomba bújt a tél.

Orrom piros paprika,
hólé folyt a zokniba.

Átjártak a hidegek,
a lelkem is didereg.

Azt hiszem már, megfagyok,
végül mégis itt vagyok,

itt, ahol a kerek kályha
valóságos meleg bánya.

Nyúlok érte tíz körömmel,
táncot járok friss örömmel,

tüzet nyelek, fagyot fújok,
a bőrömből majd kibújok.

Szeretem én a telet,
csak ne volna oly hideg.

Percy B. Shelley

Dal

A téli fán gyászolva üldögél
egy özvegy nagy madár;
fölötte fagy leng, lassú szél,
és lenn a víz megáll.

A síkos föld kopár, virága jég,
fagy járja át a fát,
csönd van, csak egy malomkerék
suhog a légen át.

Kányádi Sándor

Tél

Beállt a Küköllő,
jégpáncél van rajta.
Nagy csönd van, elveszett
egészen a hangja.

A lovát úsztató
nyári kis legényke
korcsolyázni jön most
az arasznyi jégre.

Havasok a fűzfák,
mindenütt csak hó van.
Megcsillan a vén nap
mosolya a hóban.

Jégcsapok díszítik
a megdermedt gátat.
Vacog minden, ám a
halacskák nem fáznak.

A jég alatt versenyt
verseny után tartva,
készülnek a fűzfák
zöldítő tavaszra.

Keszeli Ferenc

Tél

Duruzsol
a kályha,
és horzsol
a szél,
kinn
a határban
tombol
a tél.

Weöres Sándor

Kapuban zörget a tél szele

Kapuban zörget a tél szele,
Ilyenkor édes a vadkörte, berkenye,
Savanyú az egész éven át,
Csak ha dér csípte meg, ontja lágy zamatát.

Fifi, a kutya

– Figyelj, Bogi, kitaláltam valamit, és kíváncsi vagyok a véleményedre.

– Hallgatlak, Tücsök.

– Szóval, arra gondoltam, hogy minden tölgyfára felírok valamilyen bibliai üzenetet, hogy aki arra megy és elolvassa, az meghallja az Isten szavát. Mit szólsz, jó ötlet, ugye?

– Az ötlet maga nem rossz, dicséretes, hogy ilyen buzgón szeretnéd terjeszteni Isten üzeneteit.

– De…

– De sokkal többet ér a bizonyságtévő élet, mint az írás.

– Csakhogy azt nem sokan látják, az írást viszont mindenki olvashatná!

– A kevés néha több a soknál. Meséltem már neked arról, hogyan tanulták meg a Kerek erdő lakói, hogy hol húzódik az erdész kertje?

– Nem, erről még nem meséltél.

Egy fényes őszi napon új erdész költözött a Kerek erdőbe. Miután megszemlélte a hosszú ideig üresen állt házat, és eltervezte, min fog változtatni, kiballagott a kertbe is. No hiszen, itt aztán nem sok látnivalója akadt! A kerítés, amely valamikor elválasztotta a zöldségest az erdőtől, most igencsak foghíjasan várta a boldogabb időket. A sárgarépákat dézsmáló Tapsifüles család még a füle botját sem mozdította az erdész láttán, zavartalanul mustrálgatták a szomszéd ágyás káposztáit. A vakondok hálószobája is a kert alatt húzódhatott, s nyilván szellőztette a lakást, mert léptennyomon földkupacba botlott az új lakó lába. Nem is beszélve a házfal tövében napozó békákról, akik a néhány ugrásnyira lévő víztározóból érkeztek.

– Na várjatok csak! – vakarta fejét az erdész –, majd adok én nektek a más kertjében eszegetni, meg napozgatni!

Azzal vette a seprűt és kiebrudalta a hívatlan vendégeket a kertjéből. Másnap aztán mindent ugyanúgy talált, mint megérkezésekor. Vette hát a fejszét és a kalapácsot, megjavította a kerítést, még drótháló t is feszített az oszlopok közé. Mindhiába! Tapsifülesék továbbra is meg voltak győződve arról, hogy nincs finomabb csemege az erdész káposztájánál.

Harmadnap az erdész egy-egy madárijesztőt helyezett a kerítésre, hátha elriasztja az erdő lakóit is. Próbálkozása ezúttal sem járt sikerrel, nemhogy kevesebb állat lett volna a kertben, de még azok is eljöttek, akik eddig másfelé jártak. Hogy is maradtak volna otthon, amikor itt ennyi színes mozdulatlan műalkotásban gyönyörködhettek! Az erdész ekkor úgy gondolta, hogy

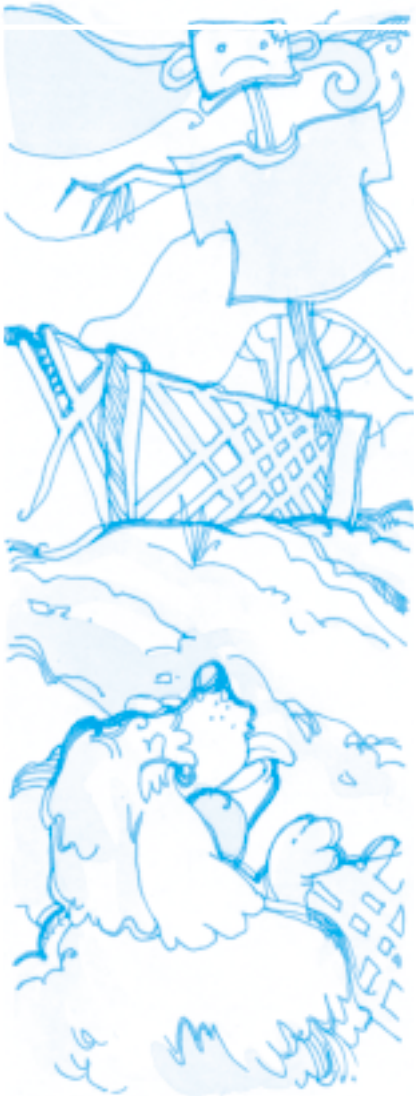

csörgőket szerel a madárijesztőkre. Ezzel azonban csak azt érte el, hogy minden szellő arra futott, hogy megcibálhassa az érces hangú csengettyűket. Az erdész úgy döntött, feladja, inkább máshová költözik, csak többet állatot ne lásson. Már épp a bőröndjét csomagolta, amikor megérkezett hozzá az egyik barátja.

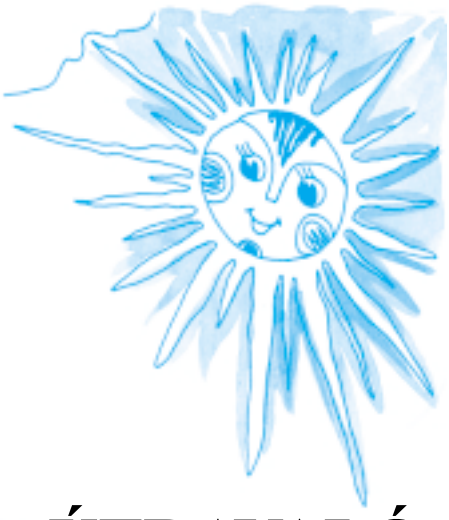

ÚTRAVALÓ

– Á– mondta vidáman a vendég –, látom, megérkeztél, és már csomagolod is ki a holmijaidat. Szép is az új otthon! Én is hoztam ám egy meglepetést neked!

Azzal kinyitotta a kocsi ajtaját, és mire az erdész felocsúdott meglepetéséből, egy nagy fekete gombóc gurult végig a házon.

– Bemutatom neked Fifit. Fiatal még, szeleburdi a szentem, de meglátod, nála jobb házőrzőt keresve sem találnál. – És a szeleburdi, de hivatástudó gombóc azonnal a kertnek vette az irányt. Hangos csaholása hallatán és éles fogai láttán a leglustább tapsifülesnek is mehetnékje támadt. Néhány pillanat múlva egyetlen hívatlan vendég sem volt az ágyások között. Ettől a naptól kezdve nem volt szükség a kerítésre, az ijesztőkre, a csengőkre. Elég volt Fifi éles foga, hogy elvegye az erdőlakók kedvét a vendégeskedéstől. Futótűzként terjedt a fekete gombóc híre a Kerek erdőben, és többé egyetlen állat sem merészkedett az erdészház közelébe.

– Igen, most már értem, hogyan lehet több a kevés. De mi köze ennek az üzeneteimhez?

– A fára írt üzenetek olyanok, mint a madárijesztők a kerítésen. Felírhatsz te számtalan üzenetet, talán sokan el is olvassák, de kevesen fognak elgondolkodni rajta. De ha te magad példát mutatsz másoknak, hidd el, hogy többet ér, mint ezer halott betű, mint ahogy egyetlen csaholó házőrző többet ért, mint a sok madárijesztő.

Olasz Tímea

Bibliai ábécé

Galileai-tenger. Más néven Tibériás-tenger vagy Genezáreti-tó a Jordán felső folyása mentén. 21 km hosszú és 12 km széles tó, melynek felszíne mintegy 200 méternyire van a Földközi-tenger szintje alatt. Mivel eléggé meredeken lejtő fennsíkok között terül el, a széljárás hirtelen nagy viharokat okozhat rajta, noha egyébként halászatra igen alkalmas belvíz. Jézus gyakran és szívesen járt a partján vagy hajózott rajta, és ez a tó számos csodatételének volt a színhelye.

Garizim. „A mi Atyáink ezen a hegyen imádták az Istent” – mondta a samáriai asszony Jézusnak és a Garizim hegyére mutatott Sikem városa közelében. Mózes rendelése szerint a zsidóknak az ígéret földje elfoglalása után a Garizim hegyén kellett venni az áldást. A samáriaiak a jeruzsálemi templom helyett ide jártak istentiszteletre. Az asszony kérdésére, hogy melyik hát az a hely, ahol imádni kell Istent, azt felelte Jézus, sem ez, sem az a hely nem számít, mivel az Isten „Lélek, s akik őt imádják, azoknak lélekben és igazságban kell imádniok”.

Gábriel. A Biblia név szerint csak két angyalt nevez meg: Gábrielt és Mihályt. Gábriel a hírvivő angyal volt. Őt küldte el Isten Máriához, hogy hírt adjon neki Jézus születéséről, és Zakariáshoz, hogy bejelentse neki Keresztelő János születését. Gábriel magyarázta meg Dánielnek álmai értelmét. Lukács evangélista pedig azt írja róla, hogy olyan angyal, aki „az Úr színe előtt áll”.

Gád. Jákób hetedik fia volt. Az ígéret földjén az ő leszármazottai a Jordántól keletre levő hegyes vidéket kapták. Dávid király gyakran talált menedéket Gád erdős hegyei között.

Gát. Gát a filiszteusok öt nagy városának egyike és az óriás Góliát lakóhelye volt. Dávid nem akarta, hogy a gátiak örvendezzenek Izrael vezéreinek elestén.

Gáza. Az Egyiptomból Nyugat-Ázsia felé vezető kereskedelmi útvonal fontos városa és kikötője volt Gáza. Amikor a zsidók Kánaánba érkeztek, Józsué elfoglalta, de az idők során többször is gazdát cserélt. Gázában vetették börtönbe a filiszteusok a vak Sámsont, ott hajtotta végre Sámson utolsó hőstettét, annak a háznak a ledöntését, amelyben a filiszteusok győzelmüket ünnepelték.

Gecsemáné. „Akkor elment Jézus velük (tanítványaival) egy helyre, amelyet Gecsemánének hívtak.” Ez valószínűleg egy kert volt az Olajfák hegyén, ahová szívesen vonult vissza Jézus tanítványaival a város forgatagából. Az elfogatása előtti éjszakán is itt imádkozott, így: „Atyám, ha lehetséges, távozzék el tőlem ez a pohár, mindazáltal ne úgy legyen, ahogy én akarom, hanem amint te.” Ezt a keserves imaharcot is egyedül kellett megvívnia, mert a tanítványai nem tudtak együtt virrasztani vele, elnyomta őket az álom, s az áruló Júdás közeledtére Jézusnak kellett felébreszteni őket.

Gedeon. Az Ószövetség egyik hőse. Éppen búzát csépelt a présházban, amikor megjelent neki az Úr angyala, és felszólította, hogy szabadítsa fel Izraelt a midjániták uralma alól. Tíz szolgájával lerombolta Gedeon a Baal oltárát, majd tízezer főnyi sereget gyűjtött össze Manassé, Asér, Zebulon és Naftáli törzseiből. De az Úr így szólt hozzá: „Sok ez a nép, nem adhatom kezükbe Midjánt, különben még dicsekedni fog Izrael, hogy saját erejéből szabadult fel.” Az Úr parancsára a Jordánhoz vezette őket Gedeon, s csak azokat tartotta meg a seregben, akik nem a nyelvükkel nyaldosták a vizet, hanem a kezükből szürcsölték. Ilyenek mindössze háromszázan voltak, ezekkel is diadalt aratott Gedeon Midján felett. A zsidók erre királlyá akarták tenni Gedeont, de ő így válaszolt nekik: „Én nem uralkodom rajtatok. Az Úr uralkodjék rajtatok.”

Géházi. Elizeus próféta szolgája, aki súlyosan megbűnhődött kapzsisága miatt. Amikor Elizeus meggyógyította Naamánt, az arámok királyának hadseregparancsnokát a bélpoklosságból, nem fogadta el azt az ajándékot, amit Naamán kínált neki. Szolgája, Géházi azonban utána eredt Naamánnak, s azt hazudta neki, hogy két próféta-tanítvány érkezett Elizeushoz, s ezeknek szükségük lenne két talentum ezüstre és két rend ruhára. Naamán azonnal odaadta Géházinak a kért ajándékot, az pedig elrejtette magának a házban. Elizeust azonban nem csaphatta be. A próféta tudta, mi történt, és így szólt Géházihoz: „Ragadjon rád és utódaidra Naamán bélpoklossága.” Így is történt.

Gézer. Város a Jeruzsálem és Joppé közötti útvonalon. Salamon Egyiptom királyától kapta nászajándékul, amikor feleségül vette a fáraó lányát.

(Cecil Northcott *Bibliai lexikon gyerekeknek* című könyve alapján)

Kovács András

Pásztorok karácsonya

A magas júdeai hegyek tövében, ott, ahol a városba vezető út kopár sziklák között kanyarog, pásztorok őrizték soványka táplálék után kutató nyájukat. Soha nem látott mozgás volt ezekben a napokban a keskeny hegyi úton. Ismerősök, messziről érkező idegenek egyaránt a városba igyekeztek.

Milyen kicsiny ez a városka, ki gondolná, hogy ők mind itt látták meg először Isten áldott napját – csodálkozott az egyik pásztorfiú a sok-sok idegen láttán.

– Pedig sokszor a legkisebb helyekről jönnek a legnagyobb dolgok. Gondolj csak Dávid királyunkra, ő is innét származott… S hogyan kezdte? Egyszerű pásztorfiúként, éppen úgy, mint te vagy én, s milyen sokra vitte – jegyezte meg egy másik bojtár.

– Nosza, pajtás, akkor semmi sincsen veszve! Akár belőled is lehet még király – nevettek jóízűen a többiek. A legény pedig piruló arccal húzta össze magát.

Két utazó imbolygó alakja tűnt fel az út kanyarulatában. Szakállas férfi vezetett kantáron egy elgyötört jószágot, a szamár nyergében ült törékeny hitvese, aki áldott állapotban volt. Nagyon messziről érkezhettek, és ők is a város felé tartottak. Mikor közelebb értek, fejüket meghajtva köszöntek az út mellett tanyázó pásztorembereknek.

– No, őket sem irigylem – mutatott az öreg pásztor a várandós asszonyka felé –, gyermeket szülni ilyen nagy kavarodás közepette. Napok óta rengeteg ember özönlik a városba. Nem is értem, hogy nem pukkannak még szét Betlehem falai. Annyi a nép, mint hangya a bolyban. Ej, mióta a rómaiak betették lábukat őseink földjére, csak a gondjaink sokasodnak. Itt van ez a népszámlálás dolog is: a gondolat okos, de a megvalósításról nem éppen a legbölcsebben rendelkezett a római császár… Mikor lesz itt végre rend, mikor lesz újra saját királyunk, s mikor válik majd valóra az ősi ígéret? – zsörtölődött szomorúan az öreg, majd végigsimította hófehér szakállát és nyugodt hangon csak ennyit mondott: – Mindnyájunk sorsa Istenünk kezében van, az Ő tudta nélkül semmi sem történhet velünk, ha Ő akarja, akár ma is teljesedhet az ígéret.

– De szép is lenne! – sóhajtottak a többiek.

Késő délutánra járt az idő, a juhok már csak ímmel-ámmal csámborogtak a száraz kórók között. A bojtárok rőzsét szedegettek az éjszakai tűzhöz, mások a pihenésre keresték az alkalmatos helyet. Mivel váratlan vihar nem fenyegetett, s az idő is nyugalmasnak ígérkezett, úgy döntöttek, a szabadban töltik az éjszakát.

A nap már lefelé ballagott az égen, mikor újra megpillantották a városka szélén tanácstalanul, kétségbeesetten álldogáló házaspárt, kik utolsó esélyt remélve vették útjukat a pásztorok felé.

– Békesség tinéktek, jó pásztorok! – köszöntötte őket szelíden az idegen férfi. – A távoli Galileából jöttünk, Názáret városából. A népszámlálás miatt keltünk erre a nagy útra, de sajnos túl későn érkeztünk a városba. Betlehemben már minden szállás elkelt. A feleségem gyermeket vár, ezért nem maradhatunk a zajos utcákon. Kijöttünk hát ide abban a reményben, hogy találunk egy csendes zugot, ahol meghúzhatjuk magunkat éjszakára.

Míg beszélt, a pásztorok figyelmesen hallgattak, s a szavak a szívükig hatoltak. Részvét támadt bennük a törékeny asszony és a születendő gyermek iránt. Másfelől, úgyis a szabadban szándékoztak tölteni az éjszakát, miért ne segítenének hát a szegény magukfajtán.

– Nem messze van ide a hegyoldalba vájt akol, amit eső idején használunk menedékül. Nem éppen a legmegfelelőbb szállás egy gyermeket váró anyának, de van benne friss szalma, az megvéd a hidegtől, jószívvel átadjuk erre az éjszakára.

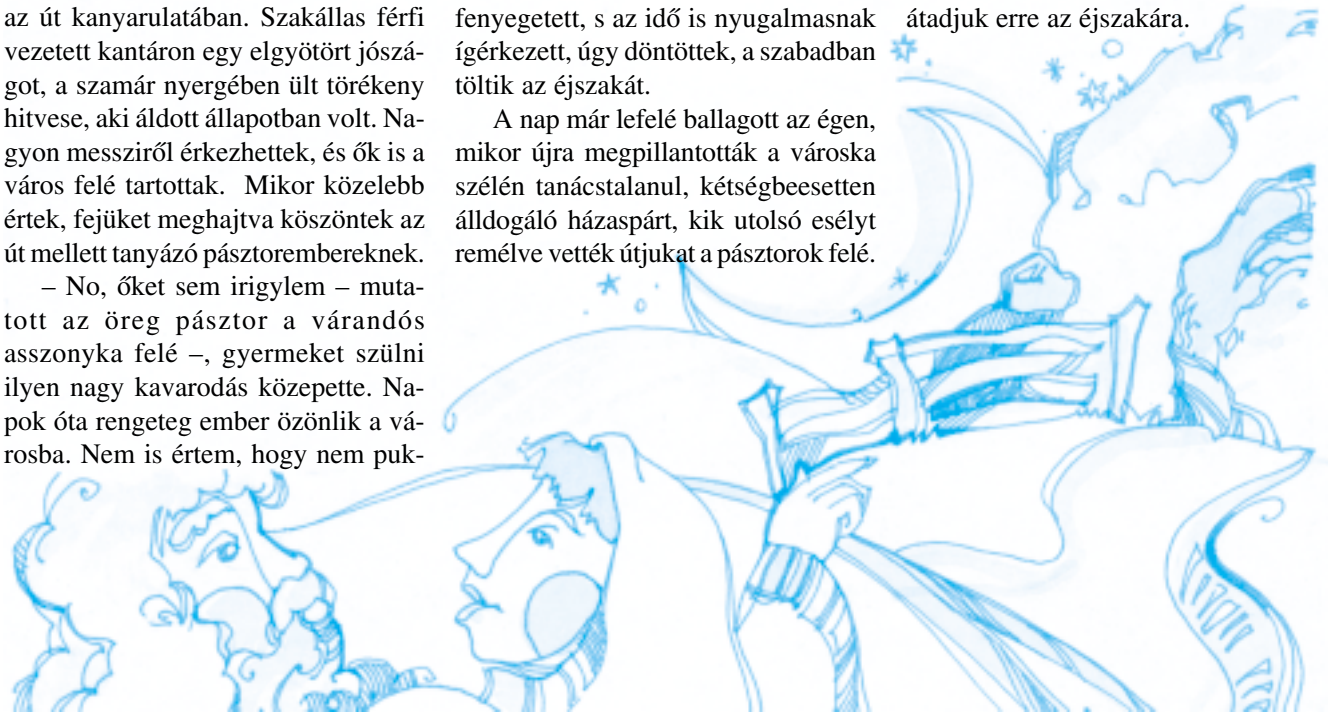

Ők ketten hálálkodva elfogadták a kínált szállást. Egy bojtárfiú elkísérte őket a barlangistállóba, s megszánva az asszonyt, subáját a szalmára terítette, aztán sietve szaladt vissza a nyájhoz.

Hidegre fordult az éjszaka, a juhok is összebújtak csendben. Nyugalom és béke honolt a tájon. Parázsló tűz mellett szunyókáltak a pásztorok is, csak amelyik a tüzet őrizte, az volt ébren, hanyatt fekve, subájába burkolózva, a csillagos eget nézve. A sötét égbolton, mint apró, kicsiny mécsek, csillagok ragyogtak. Közben a galileai idegenek jártak az eszében: „Vajon milyen sors juthat annak a gyermeknek, kinek már születése pillanatában meg kell tapasztalnia a hajléktalanok kiszolgáltatottságát?”

De nicsak, új csillag tűnt fel hirtelen az égen, és szélsebesen megindult lefelé, már szinte a betlehemi hegyek csúcsát súrolta. Egyenesen a sziklába vájt akol irányába tartott. Különös izgalom kerítette hatalmába a legényt. A juhok is mozgolódni kezdtek. Midőn a csillag célba ért, millió csengő üveghang hallatszott, s a csillagok is táncra perdültek az égen. Egymás után ugráltak fel a pásztorok is furkósbotjuk után kapva.

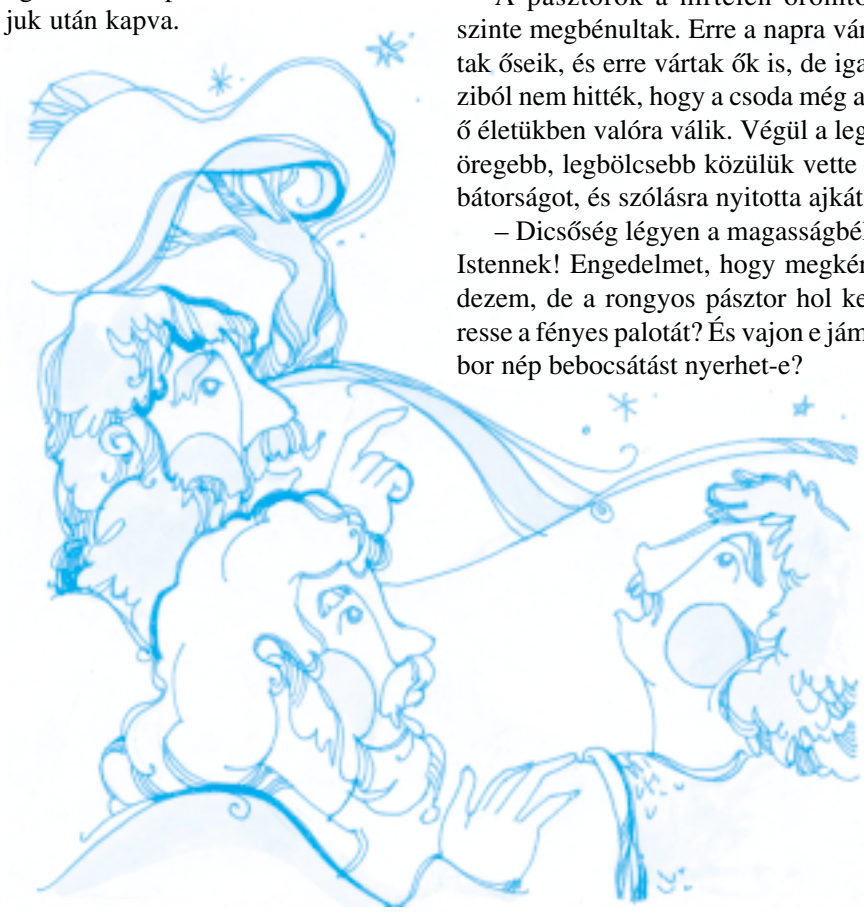

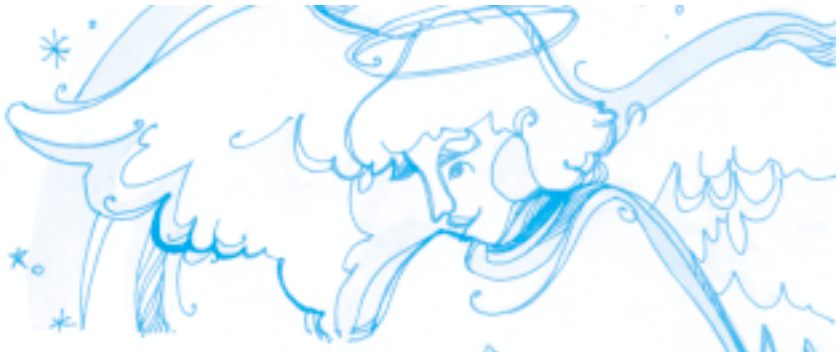

– Mondd csak, mi történik itt? Mi ez az egész? – faggatták az ijedt bojtárt.

– Nem értek én semmit! Egy üstököst láttam kigyúlni az égen. Sziporkázó fénye tündöklően világított bele az éjszakába, majd hirtelen eltűnt a juhakol felett, aztán muzsikát hallottam, de valami mennyeit, édest…

Folytatta volna tovább a fiú, ám egy fényes angyal tűnt fel a parázsló tűz mellett. A pásztorok megrémültek. De a fényes látomás barátságos hangon megnyugtatta őket:

– Ne féljetek, pásztorok, ti istenfélő, jámbor lelkek! Ezen a csodálatos éjszakán valóra vált a régi álom, betelt az ígéret: megszületett a Megváltó, imádásra jertek!

A pásztorok a hirtelen örömtől szinte megbénultak. Erre a napra vártak őseik, és erre vártak ők is, de igaziból nem hitték, hogy a csoda még az ő életükben valóra válik. Végül a legöregebb, legbölcsebb közülük vette a bátorságot, és szólásra nyitotta ajkát:

– Dicsőség légyen a magasságbéli Istennek! Engedelmet, hogy megkérdezem, de a rongyos pásztor hol keresse a fényes palotát? És vajon e jámbor nép bebocsátást nyerhet-e?

– Nem fényes királyi palotában, de még csak nem is egyszerű házban, hanem csupasz szalmán, hideg barlangistállóban, a hegynek másik oldalában találjátok – válaszolta az angyal, s ahogy jött, el is tűnt hirtelen.

– Csupasz szalma, hideg istálló… – ismételték újra az angyal szavait. – De hisz ez a mi barlangunk, a szent szülők pedig a názáreti vándorok! – kurjantotta örvendezve egyikük.

– Nosza, akkor induljunk még mielőtt bölcsőjénél a sok kíváncsi ember sorba állna. Vigyünk ajándékot nagy bőséggel, aztán köszöntsük illendően e gyermeket! – sürgette a társait a legöregebb.

A barlang fényes volt. Mennyei fénnyel beragyogták az angyalok, és ott volt a titokzatos üstökös is, közvetlenül a bejárat felett. Gyönyörű szép muzsika áradt, angyalok dala szállt. József, az ács botján támaszkodott, mosollyal az arcán, szemét a Gyermeken és anyján nyugtatta. Mária ölbe fogta a kisdedet, karjával melengette.

Mikor megpillantották az egyszerű pásztorok az istálló szalmájáról rájuk mosolygó Kisjézust, szívük túlcsordult szeretettel. Örömükben furulyáltak, énekeltek, de még táncra is kerekedtek.

Ezen az éjszakán föld és menny összecsendült, a puszta népe: emberek, állatok mind odasereglettek és köszöntötték a kisdedet, Isten csöppnyi Gyermekét.

Olvastad már?

Ugye Te is hallottad már, amikor a felnőttek – sóhajtva, legyintve, ki pedig felháborodva – azt mondják: A mai gyerekek nem olvasnak, csak a képernyőt bámulják…

Mi másként gondoljuk. Hiszünk abban, hogy Ti is szeretitek a könyvet. Ebben a rovatunkban egy-egy közkedvelt ifjúsági regényből vagy meseregényből mutatunk be egy szemelvényt. Azok számára, akik még nem olvasták: kedvcsinálóul, azoknak pedig, akik már kétszer vagy háromszor is: az emlékek felidézéséül.

Mikszáth Kálmán

Beszterce ostroma

(Részlet)

Rebernyik János, a Blázy polgármester úr hajdúja vidrafogásra indult az éjjel. Ő találta meg Apolkát elájulva a Vág partján. Mikor fellocsolta, a lány rimánkodott neki, hogy hagyja beugrani a Vágba.

Rebernyik azonban nem engedte.

– Nem hagylak, kislányom, mert én keresztény katolikus ember vagyok, s ezt a vallásom tiltja. Te tán lutheránusnak néztél engem? Nem, nem, hazajössz velem. Jobban szerettem volna egy vidrát vinni haza, de így is jó. Hogy nem jössz? No, azt szeretném én látni! Hát tudod te, hogy kivel beszélsz? Rebernyikkel, a hatalom emberével.

Elvitte erővel a városházára, és a polgármester úr szobájában terített Apolkának ágyat a hajdúköpenyegekből.

Mikor aztán reggel a mai vásár miatt a szokottnál is valamivel korábban döcögött be hivatalos helyiségébe a polgármester, ezüstgombos botjával ütögetve maga előtt a földet és garádicsokat, hogy előre érezzék, ki jön, bezzeg felette elcsodálkozék vala, hogy valaki fekszik a díványon. Talán valamely szemtelen korhely írnok? Hanem, amint jobban odanézett, látta, hogy ilyen gyönyörű írnokot Isten még nem pingált erre a világra; de meg a csapadékos, nedves perkál szoknyácska is kilátszott lent a pokróc alul. A formás, keskeny lábacskák egymáson keresztbe téve pihentek. Az egész szobát betöltötte a szűz, üde test kilehelése, a frissen szűrt tej illatához hasonló.

A polgármester becsengette Rebernyiket és halkan kérdé:

– Ki az ott, te? Nem merem felkölteni.

Rebernyik aztán elbeszélte, hogy az bizony a Trnowszky doktor árva leánykája, az Apollónia, hogy miként találta meg, és miként akarta magát elölni a Vágba.

A polgármester lelkiismerete megmozdult: „Egy kicsit könnyelműen vettük a sorsát”– mormogta, majd megdicsérte Rebernyiket:

– Derék fickó vagy, öreg, hogy megmentetted. Ne, itt van egy szivar!

Kihúzta a tárcáját, de szivarjai közt hiába keresett kurtát, hát egy portorikóit volt kénytelen adni, de hozzátette: „Ilyet a király se szí.”

A beszélgetésre felnyitotta a szemeit Apolka. Nagy, fényes szemek voltak azok, mosolygók, frissek, édesek, mint a hajnal, arcán fényes szelíd pír ömlött el, mint a hullámokból kelő Aphroditén – mert ő is a hullámokból jött, ragyogó álmok közül. A „tegnap” csak egy régmúlt volt, messze az álmok között. S amint a rózsás álmok oszlottak, szálltak, még ott csillámlott visszaverődésük arcán, ajkai körül; csak midőn végképp elillantak, kapcsolódék össze hirtelen a „tegnap” a mához, és Apolka elkezdett egyszerre hangosan sírni.

A polgármester odaült hozzá s gyöngéden kikérdezte élete sorját. Apolka mindent elmondott őszintén. A becsületes öreg úr meg volt hatva és fel volt háborodva.

– No, semmi az – vigasztalá. – Minden jóra válik, még ma gondoskodom, hogy elhelyezzelek valahová, valami becsületes emberekhez, ahol jó dolgod lesz. Tudsz-e dolgozni?

– Senki se tanított – felelte szomorúan.

A polgármester nagy fejvakarások között vette a kalapját, botját (mint mindig, ha halaszthatatlan dolga volt).

– Hát csak maradj itt, míg nem intézkedem. A Rebernyik majd reggelit hoz a kávéházból. Én meg addig nyakamba veszem a várost. – Lement mély gondolatokba merülve, kavargó tervekkel fejében a piacra. Az úri vendéglő előtt néhány úr sörözött és a budetini tisztikar. A honvédparancsnok megszólította. Éppen panaszkodni kezdett, hogy milyen furcsa eset történt vele, egy szép leány hogyan akarta magát vízbe ölni, akit most már el kellene helyeznie (így van az, ha az embernek nincsen családja; mindjárt magamhoz venném), mikor egyszerre

csak óriási csapat gyerek, asszony és ember kezd futni Budetin felől a piacnak, őrült lármával, jajveszékeléssel:

– Jaj, jön a muszka! Jön a muszka!

– Megbomlottatok? – kiáltott rájok a polgármester.

– Nyakunkon az ellenség! – csörtetett most elő egy városi hajdú és jelenté: – Egy egész tábor jön!

S valóban e percben a toronyban is elkezdte félrekongatni a harangot a vén toronyőr, Hrubcso Pál.

A polgármester bosszúsan intett fel neki a kendőjével, hogy hagyja abba.

– Nem szégyenlitek magatokat, szamarak! Bizonyosan egymást bolondítjátok el.

Egyre több-több ember jött futva, némelyek batyuban cipelve hátukon a holmijukat, siránkozó nőket szétszórt hajjal, megrémült gyermekeket, mankóval szaladó aggastyánokat lehetett látni. A gyolcsosok, vargák és mézeskalácsosok, akiknek a budetini úton voltak a sátraik, kezdték a portékáikat nyakra-főre behányni a ládáikba.

– Nézzen csak oda, polgármester uram!

S ím, a fölkavart porfelhőből csakugyan kezdett kibontakozni egy magyar ruhás vitéz, ágaskodó paripán, kivont, villogó karddal. Utána valaki egy zászlóval, s a háttérben beláthatatlan barnaságban gomolygott valami tömkeleg. Ágyúszekerek nehéz, tompa dobaja lüktetett messziről…

A honvédparancsnok felkiáltott:

– Macska legyek, ha ez nem az én rokonom, gróf Pongrácz István, a hadaival!

Igen, ő volt, s utána húzódék gazdag színpompában, hadias mozgalmasságban az egész tábor; gurultak a nehéz szekerek, ficánkoltak a paripák; csillámlottak a dárdák és lószerszámok, s pergett a dob, felharsantak a lapusnyai híres trombiták.

Minden lélekemelő volt és zordon, csak az élelmezési szekér lőcseiről csüngő oldalszalonnákban tett kárt a ragyogó verőfény, és azok megolvadva csurogtak, két egyenletesen futó zsírvonalat húzva az út porában.

Pongrácz gróf a vendéglő elé érve, kardjával tisztelgett a honvédparancsnoknak, aki már messziről integetett neki.

– Hová, hová, István? – kiáltá rá vidáman a honvédparancsnok, ki hozzá volt szokva, hogy a gróf hadgyakorlatokat tartson. De hogy egész Zsolnáig eljött, ez mégis feltűnt neki.

Pongrácz István megállította szép fekete lovát, s kemény, ropogó hangon felelte, amiképpen illik egy haragvó hőshöz, villámló kardjával megfenyegtvén a messze kéklő zólyomi hegyeket.

– Beszterce ellen megyek, rokon.

– Ne beszélj!

– És vissza sem jövök, míg kő kövön marad, míg nem lesz egyenlő a földdel, s míg a területét sóval be nem vetem, hogy még fű se nőjön az egykori helyén.

A honvédparancsnok megijedt, mert szerette István grófot, de megütközését elárulni nem volt célszerű; egykedvűen látszott hát simogatni agyagsárgás harcsabajuszát.

– No, ez komoly dolog, de miért haragudtál meg annyira Besztercére?

– Megsértettek, vérig sértettek – felelte István gróf –, és még egyéb is van a dologban.

– Egyéb is? – kérdé rendkívüli érdeklődéssel. – Ugyan, no szállj le egy kicsit, igyunk meg egy pohár sört és beszéld el a sérelmedet.

István gróf hüvelyébe dugta a szablyáját, azután lepattant a nyeregből és odaszólt Kovács uramnak, az adjutánsnak:

– Nyargaljon végig kegyelmed és közölje a hadakkal a parancsot, legyenek veszteg egy darabig, és mivelhogy békességes városba érkeztünk, harácsolni, zsákmányolni nem szabad. Senkinek se bántsák se ökrét, se szamarát, se szolgáló leányát és semminemű jószágát.

Ezzel kezet fogott sorba a tisztekkel, a jelenlevő Blázy polgármesterrel, ki régi barátja volt, és akit most is biztosított, hogy Zsolna városának semmi bántódása nem történik, majd karonfogta, és mindnyájan megindultak a vendéglő külön szobájába. De bár a hátulsó szekeren guggolt Pruzsinszky Szaniszló, hamar észrevette éles sasszemével a történendőket s nem sajnálta elindítani lábát, hogy ő is odaérjen s hozzájuk csatlakozzék. Nemsokára jött Kovács várnagy is jelenteni, hogy a parancsot kiadta, úgyhogy az extraszoba küszöbénél még elcsíphette a budetini parancsnokot egy bizalmas suttogó szóra.

– Jaj, beszélje rá, méltóságos uram, valahogy az urunkat, az Isten megáldja, hogy ne menjen, hogy mondjon le az eszeveszett tervéről (de Istenem uram, hogy is ragadhat meg ilyesmi az eszében), mert Isten úgy segéljen, megfogdosnak bennünket Besztercén és egyenesen Budára visznek a bolondokházába.

– Magam is azon töröm a fejemet, Kovács uram. Majd meglátjuk, hogy mit csináljunk.

Utánuk nyitott. Egy nagy tágas szoba volt ez, egyetlen óriási asztallal: a vendéglős, Jágovics Bogdán, egy lelógó bajuszú, fényes olajbarna arcbőrű örmény, egészben olyan kinézésű, mint egy szurokba mártott patkány, ezt a feliratot csinálta rá: „Úri söröde”.

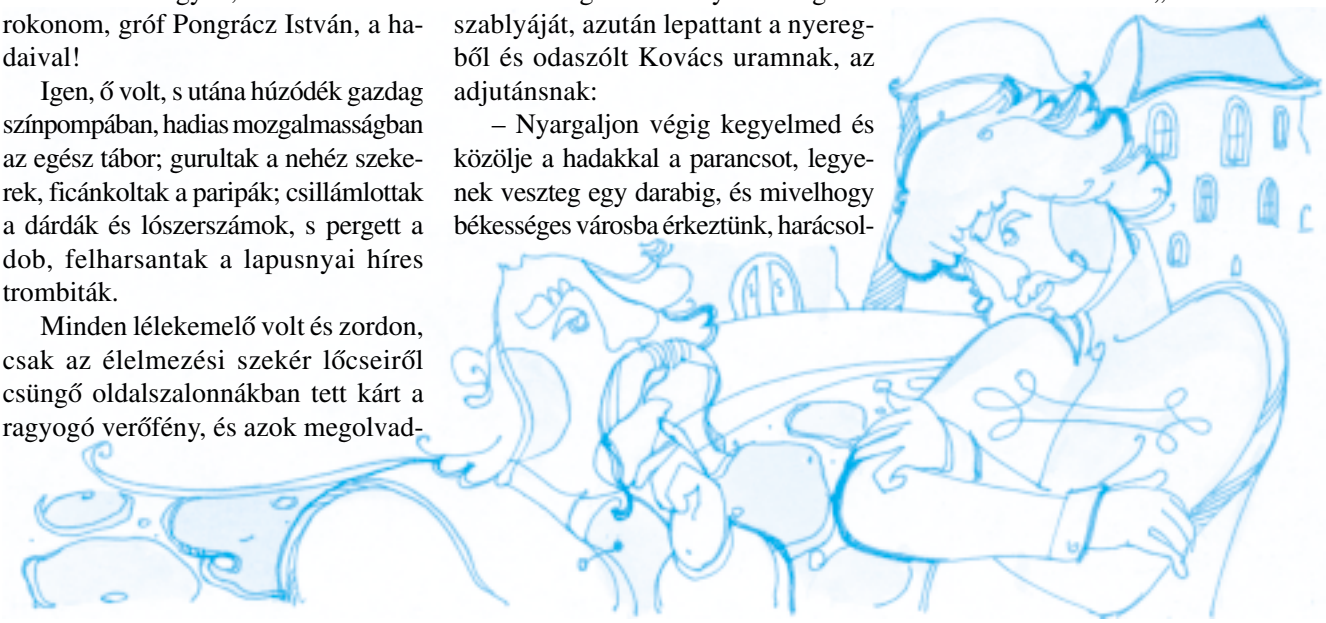

Számítógép-suli 53.

A MICROSOFT EXCEL

Az Excel menüi

· **Nyomtatási kép**: Az eszköztárról ( ) sokkal egyszerűbb elérni.

· **Nyomtatás...**: A lehetséges beállításokat a beugró dialógus dobozban lehet megtenni. Ha nincs szükség erre, akkor a gombot nyomjuk meg.

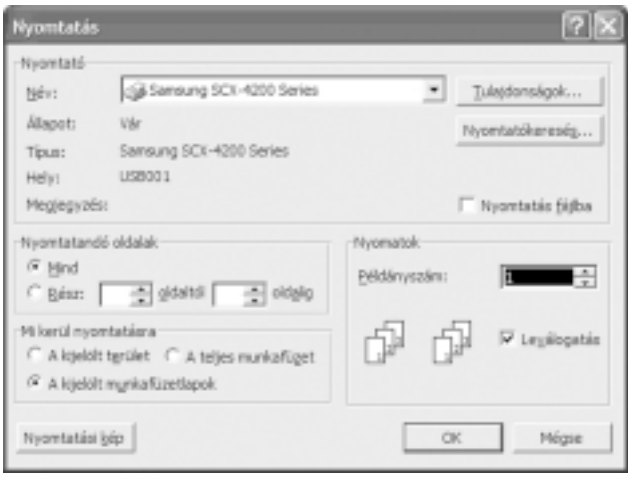

A **Fájl** menü alsó részén azoknak a fájloknak a listája látható, amelyekkel utoljára dolgoztunk, alatta pedig az Excelből való kilépés menüpontja van. Az Excelből természetesen kiléphetünk a vezérlőmenü jelére kétszer kattintva is.

A Szerkesztés menü

A **Szerkesztés** menü parancsainak jó részét inkább az eszközsorról fogjuk használni, ezért itt is csak egészen rövid ismertetést adunk a menüpontokról.

· **Visszavonás**: Az utolsó műveletet lehet visszavonni. Erre szolgál a ikon is.

· **Ismétlés**: Az utoljára végzett műveletet lehet megismételni. Az eszközsoron: .

· **Kivágás**, **Másolás**, **Beillesztés**: Az ikonokkal sokkal gyorsabban megy , , .

· **Kitöltés**: A menüpont után nyíló almenüből választhatunk a kitöltés módozatai közül.

· **Tartalom törlése**: Almenüből választhatunk aszerint, hogy mit akarunk törölni.

· **Törlés...**: Párbeszéd ablakban lehet megadni, hogy a cella vagy cellák törlése után merre tolja a megmaradt cellákat, illetve teljes sort vagy oszlopot is törölhetünk.

· **Lap törlése**: Ha a munkafüzet valamely munkalapjára nincs szükségünk, azt törölhetjük. A törlés mindig az aktív munkalapra vonatkozik, ami ellenőrző üzenet megjelenése és megerősítés után történik meg.

· **Lap áthelyezése vagy másolása...**: A megjelenő párbeszédpanelen kell megadni a cél munkafüzetet és az azon belüli helyet. Másolás esetén a **Legyen másolat** jelölő négyzetet be kell ikszelni. Ha az adott munkafüzeten belül akarunk áthelyezni egy munkalapot új helyre, akkor egyszerűbb a lap fülét az egérrel az új helyre vontatni.

A teljes munkalap másolására más lehetőség is van. Hozzunk létre egy új munkalapot (ha nincs), jelöljük ki az egész másolni kívánt munkalapot a táblázat bal felső sarkán lévő jelölő négyszög segítségével, nyomjuk meg a (Másolás) gombot, végül menjünk az üres lapra, és nyomjuk meg a (Beillesztés) gombot. Az ily módon másolt munkalap formázással együtt kerül új helyére.

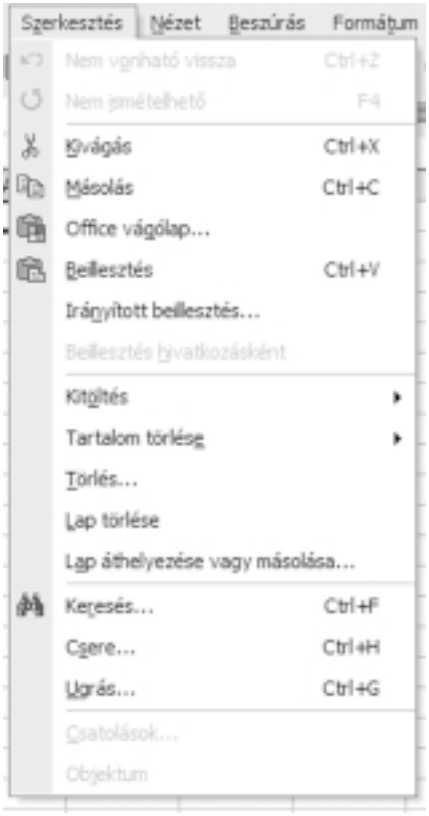

· **Keresés...**: A **Szerkesztés** menüben található kereső funkció segítségével az aktív munkalapon kutathatunk adatok, szövegek, illetve ezek töredékei után. Helyettesítő karakterek (*,?) is használhatók.

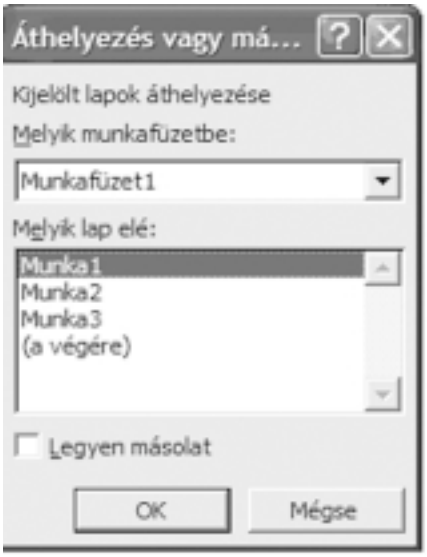

Pallay Dezső

Feladat

Rajzoljátok le a karácsonyfátokat, s küldjétek be a szerkesztőségbe!

KÖRBENÉZŐ

A csontváz

A csontok rendkívül fontosak. Ezek támasztják meg a testet, s vannak köztük olyanok is, amelyek a belső szerveket védik. Nélkülük nem tudnál megállni a lábadon. Csontjaid összességét csontváznak hívják. Minden egyes csontdarabkának – az apróknak éppúgy, mint a nagyoknak – külön neve van.

Sok állatnak, például a kutyának is van csontváza. De akadnak olyanok is – így például a kígyók –, amelyeknek nincs.

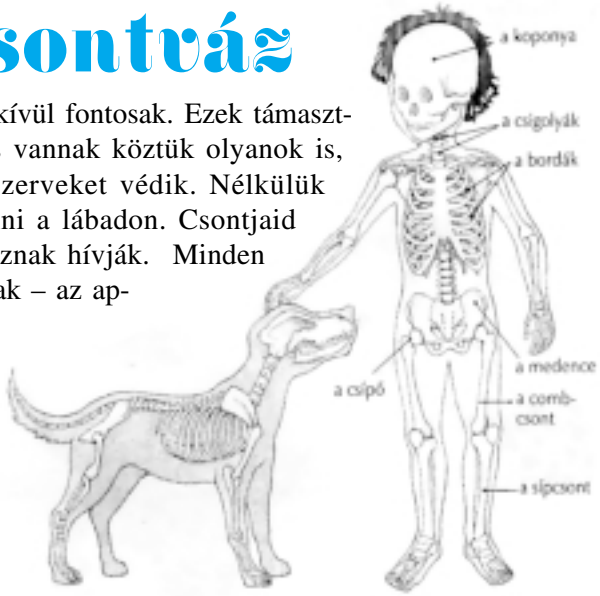

Mézeskalács, Szerbia

Egy év a szervezetünkben

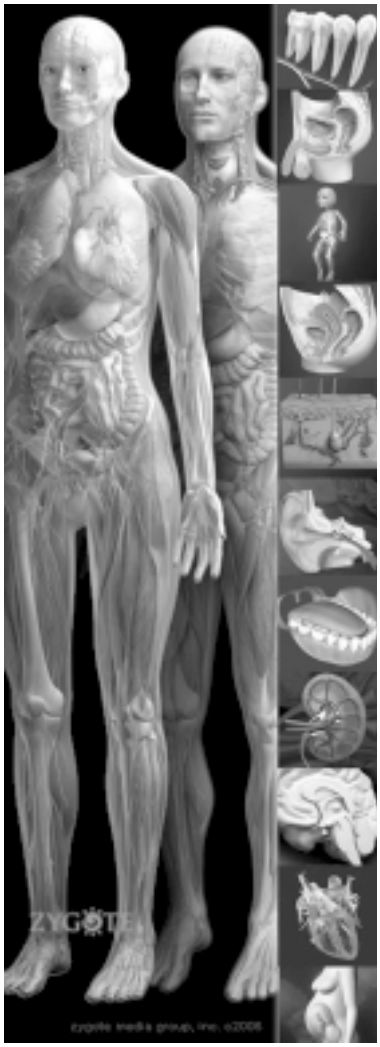

A BŐR

A bőr alja állandóan újabb és újabb hámsejteket termel, melyek a felszín felé törekszenek, ott elhámosodnak, majd lehámlanak. Egy friss bőrhámsejt életciklusa kb. 120 nap, vagyis 1 év alatt legalább háromszor fiatalodik meg a bőrünk.

A KÖRÖM

Havonta átlag 4 mm-t növekszik, tehát mintegy fél év alatt lenő teljesen. A lábujjak körmei fele ekkora tempóban növekszenek, vagyis legalább 1 évre van szükségük a teljes kicserélődéshez.

A HAJ

Egy év alatt jó 12 cm-t növekszik, naponta mintegy 100 hajszálunk hullik ki, tehát az egész esztendő alatt 35 000. Még szerencse, hogy normális esetben maradéktalanul kinő minden egyes szál, bár a kor előrehaladtával mindig egy kicsit lassabban.

IZZADÉKONYSÁG

3 milliónyi verejtékmirigyünk áldásos kiválasztó tevékenységének köszönhetően naponta átlag fél liter folyadékot választunk ki és párologtatunk el a bőrön keresztül. Természetesen ez egy forró nyári napon vagy sportoláskor a sokszorosára is fokozódhat.

A TÜDŐ

A folytonos ki- és belélegzés 19 000 liter levegő kicserélődését teszi lehetővé, ez egyben 7 millió litert jelent egy évben.

A SZÍV

Néha kicsit gyorsabban, néha valamivel lassabban, de fáradhatatlan kitartással és – még szerencse – szünet nélkül pumpálja szívünk a vért a szövetekbe, a sejtekbe. Ha valaki egész évben meg sem mozdul, akkor is legalább 42 milliószor húzódik össze a szívizma, miközben 2,5 millió liter vért áramoltat az erekbe.

Jó Pajtás, Szerbia

A 2008 madara – a kanalasgém

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület immár huszonnyolcadszor választotta meg az év madarát.

Az elmúlt csaknem három évtizedben a legkülönfélébb elterjedésű, állománynagyságú és más-más védettségi kategóriába tartozó faj lett az év madara. Volt arra példa, amikor két egymást követő esztendőben is ugyanaz a faj, a *fehér gólya* került előtérbe. 2007-ben egy országosan elterjedt, mindennapi madár, a *mezei veréb* lett a cím birtokosa.

2008-ban a *kanalasgém* lett az év madara.

A kanalasgém egy nagy elterjedtségű család egyetlen európai tagja. Rendszertanilag az íbiszekkel áll közeli rokonságban. Valamennyiüknek kanálszerűen kiszélesedő csőre van, amellyel a sekély vizű tavak iszapjából kotorják és szürcsölik ki eleségüket: az apró gerincteleneket. A fészken ülő fiókák csőre eleinte nem kanál alakú ugyan, hanem lefelé hajló, de kirepülésük idejére már szépen kialakul a felnőtt madárra jellemző kanalas csőr.

A Kárpát-medencei állomány legnagyobb része természetes mocsarakban és halastavak nádasaiban költ. Három-öt tojásból álló fészekalja rendszerint áprilisban teljes, fiókái huszonegy napi kotlás után kelnek ki, és hathetes koruk után válnak röpképessé. A kanalasgém csak ott telepedik meg tartósan, ahol mind a költési időben, mind az azt követő hónapokban megfelelő kiterjedésű, sekély vizű, nem szennyezett természetes mocsár vagy halastó van.

Természetbúvár, Magyarország

Hahota

– Miért gyártanak fehér csokoládét?
– Hogy a néger gyerekek is összemaszatolhassák magukat.

☺☺☺

– Mi az: fekete és sok levele van?
– Néger postás.

☺☺☺

– Miért zokog, jóember?
– Megdöglött az elefántom.
– Hát ennyire szerette?
– Igen. No meg a sírját is nekem kell megásnom!

☺☺☺

Két egér beszélget:
– Olyan fáradtnak látszol.
– Hát, tudod, egy zsiráflánynak udvarolok.
– Az ennyire fárasztó?
– Bizony. Megpuszilom, aztán, míg leérek a földre, újból megszólal: „Kérek egy puszit, szívecském!”

☺☺☺

Két víziló beszélget az állatkertben.
– Képzeld, tegnap a gondozóm nagyon összeszidott.
– És te mit csináltál?
– Mit tehettem volna? Lenyeltem…

Napsugár, Románia

Teknősverseny

A rajz szerint készítsétek el a teknősbékát. Nyakukra színes fonalból kössetek fél méter hosszú pórázt. Másik végét bogozzátok gyufaszálra. Állítsátok az asztalon egy vonalba a teknősöket, s jeladásra kezdjétek feltekerni a fonalat a gyufaszálra. Ettől a teknőcötök felétek indul. Az a győztes, aki leghamarább tekeri fel teknőcének pórázát.

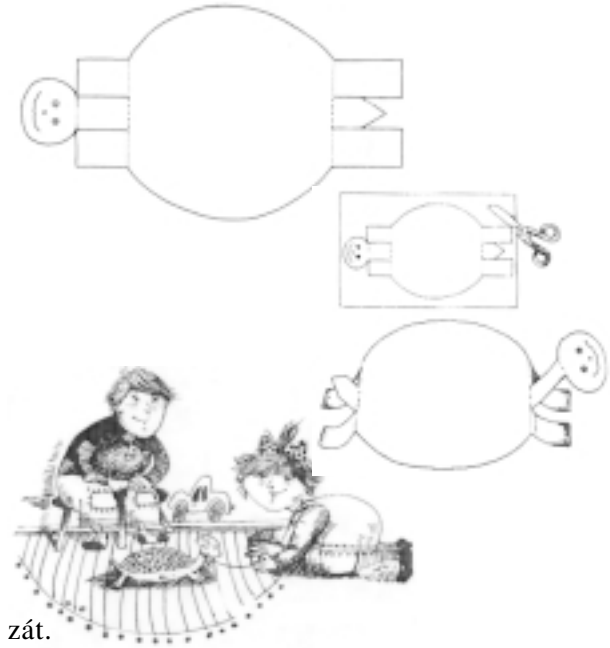

Szivárvány, Románia

Feladat

Mit jelent a *farkasordító hideg* kifejezés? Vajon miért hozza összefüggésbe nyelvünk a hideget a farkassal?

Virágállatok, korallok

Rózsára, szegfűre emlékeztető gyönyörű, színpompás virágok ülnek a tengerfeneken; hal úszik fel értük. Egyszer csak az egyiknek a „szirmai” összecsapódnak, s a halacska megbénul. A karok pedig begyömöszölik a karok közt nyíló zsákszerű űrbélbe. Polipszerű, fegyverekkel felszerelt állat van előttünk.

Rokonaik telepes polipok, melyeknek vázában mész rakódik le, s így gyönyörű, fára emlékeztető képződmények keletkeznek. A piros váz likacsaiban ülnek a polipocskák, s veszély esetén visszahúzódnak házukba. Ezek a korallok.

A szirtképző korallok egész sziklákat építenek. Gyors munkások: a Perzsa-öbölben elsüllyedt egy hajó, s 20 hónap alatt 60 cm vastag korallréteg nőtt rajta. A Csendes-óceánban számos kis sziget már régen szemet szúrt szabályos gyűrű alakja miatt. Ezeknek az „atolloknak” a belsejében sekély víz, lagúna található. E szigetek korallszirtekből állanak, s földjükön rendesen kókuszpálmák nőnek.

Jó száz esztendeje Darwin, a nagy angol tudós világkörüli útján csodálattal látta e szigeteket. „A széles zátonyt hullámaival ostromló óceán legyőzhetetlen, mindenható ellenségnek látszik – írta –, mégis ellenállnak neki, sőt legyőzik olyan eszközökkel, amelyek első pillanatra gyöngének és elégtelennek látszanak. Nem mintha az óceán kímélné a korallsziklákat; a zátonyokra szórt, vagy a parton, a karcsú kókuszpálmák között felhalmozott törmelékek világosan beszélnek a hullámok kimeríthetetlen erejéről. Nincsenek nyugalmi időszakok sem. Az a hosszú hullám, amit a mindig egy irányban fújó enyhe, de állandó passzátszél hoz létre nagy területen, soha nem szűnő hullámverést okoz, amelynek ereje felér a mérsékelt égöv viharhullámainak erejével. Ezeket a hullámokat szemlélve, szükségszerűen arra a meggyőződésre kell jutnunk, hogy végül a legkeményebb kőzet is enged az ilyen ellenállhatatlan erőnek, és el kell pusztulnia. Ezek az alacsony és jelentéktelen korallszigetek mégis itt állnak, és győznek, mert itt egy ellentétes erő is részt vesz a küzdelemben. A szerves erők a tajtékzó hullámokból kiválasztják a szénsavas mészatomokat és egyesítik őket. Szakítson le bár az orkán ezernyi óriás törmeléket, ugyan mit jelenthet ez a milliárdnyi, éjjel-nappal, hónapról hónapra dolgozó apró építész egyesített munkájával szemben. Azt látjuk, hogy a polip puha, kocsonyás teste az élet törvényeinek hatása alatt legyőzi az óceán hullámainak nagy mechanikai erejét, amelynek sem az ember műve, sem a természet élettelen alkotásai nem tudnak eredményesen ellenállni.

Meglepetéssel hallgatjuk, amikor az utazók a piramisok és más romok óriási méreteiről beszélnek, pedig ezek legnagyobbika milyen jelentéktelen e képződményekhez képest, amelyeket különböző parányi és finom lények halmoztak fel. Olyan csoda ez, amely első pillanatban talán nem is hat a szemre, de kis gondolkodás után annál inkább foglalkoztatja az értelmet.”

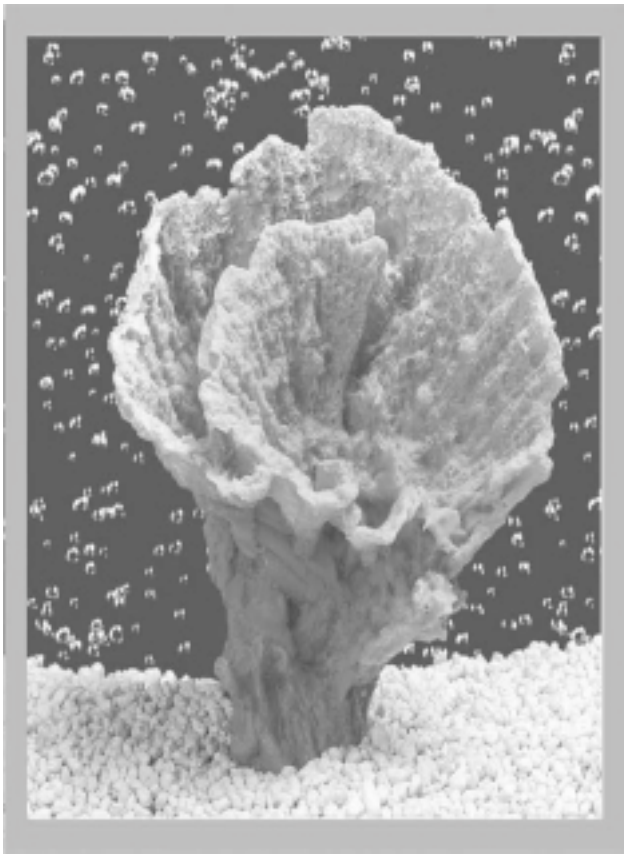

A legyőzhetetlen korallszirtek építői 1–30 milliméter nagyságú apró polipok. Nemcsak kis szigeteket, hanem hatalmas szirtfalakat is építenek. Ausztrália keleti partjait pl. 3 000 kilométer hosszúságban kíséri a korallszirtek zátonya.

Darwin elméjét valóban sokat foglalkoztatta ezeknek az állatkáknak a tevékenysége, s ő derítette ki a gyűrű alakú szigetek keletkezésének a rejtélyét.

Abból indult ki, hogy a korallok nem élnek meg mély vízben. Növényi egysejtűekre is szükségük van táplálkozásukhoz. A Nap fénye pedig, ami nélkül növényi élet nem lehetséges, legfeljebb 50 méternyire hatol be a tenger mélyébe. Korallzátonyok tehát ennél mélyebb vízben nem keletkezhettek.

A gyűrű alakú szigetek csak úgy jöhettek létre, hogy ebben a mélységben vettek körül egy tengerből kiemelkedő hegyet. Ha a Föld kérge lassan lesüllyedt e helyen, a korallok építőtevékenysége lépést tartott a fenék süllyedésével. A kis polipoknak azonban nem kedvezett a hullámveréstől elzárt, kevés oxigént tartalmazó belső víz, s ezért a part felőli növekedés elmaradt a zátony külső növekedése mögött. A belső oldalon tehát sekély lagúna keletkezik. Végül a sziget csúcsa elmerül az óceánban, s ott marad a gyűrű alakú korallzátony, belül a sekély vízzel.

Darwin térképén berajzolta az atollok helyét, s így összefüggő vonallal tudta meghatározni azokat a területeket, ahol az óceán feneke lesüllyedt.

Illár Lénárd

Az együgyű asszony

Magyar népmese

Élt egyszer egy asszony, aki mindent elfecsegett, ami a családban történt. A férje tudta ezt, ezért a fontosabb dolgokat igyekezett eltitkolni felesége elől.

Történt egyszer, hogy a férj talált egy kis pénzt. Nagyon megörült, de nem merte elmondani a feleségének, nehogy kifecsegje a cserfes asszony. Törte a fejét, mit tegyen. Egyszer aztán azt mondta a feleségének, hogy másnap kirándulnak az erdőbe. A felesége örült a dolognak, boldogan készülődött. De készült a kirándulásra az ember is! Vett két kiló halat, s titokban elvitte az erdőbe, felkötözte egy mogyoróbokorra. A talált pénzt is a bokor alá rejtette, jól betakarta mogyorófalevéllel.

Elindulnak másnap reggel. Nem az egyenes úton mennek, hanem a legelőkön keresztül. Találkoznak a kanászlegénnyel, aki szép cifraszűrben őrzi a nyájat. Azt mondja az ember a feleségének:

– Nézd csak, ott őrzi a főszolgabíró cifraszűrben a nyájat!

– Csak nem tán? – kerekedik nagyra az asszony szeme.

– De bizony az a – válaszolja az ura, s még a kalapját is megemeli, meghajlik a kanászlegény felé.

Mikor elértek az erdőbe, letelepedtek a mogyoróbokor alá. Szalonnát sütöttek, megebédeltek, s leheveredtek egy kicsit pihenni. Felnéz az asszony, hát látja, hogy mogyoró helyett halak csüngenek az ágakon. Mondja is az urának:

– Nézzed már, te, ilyet se láttam még, halat termett a mogyoróbokor!

– Ugyan már, miket hordsz össze! – méltatlankodik az ember. De az asszony unszolására csak felnéz, s mind beleszedi a halat a kosárba.

Az ember, mintha a szúnyogokat, legyeket hajtaná, addig fészkelődik, míg kirúgja a falevél alá rejtett pénzt. Ej, mikor az asszony észreveszi a csillogó aranyakat!

– Szedjük össze gyorsan, tegyük a kosárba a hal alá! – mondja izgatottan.

– Én nem bánnám, de te elbeszéled, s bajunk származik belőle – válaszolja az ura.

– Nem mondom én el senkinek a világon, csak vigyük haza! – könyörög az asszony.

Nagy nehezen beleegyezett a férje, felszedték a pénzt, hazavitték. Fogadkozik az asszony, hogy az égvilágon senkinek nem mondja el, mekkora nagy szerencse érte őket. Erősködik, hogy egy szó nem sok, annyi el nem hagyja a száját.

De bizony, alig várta, hogy átmehessen a szomszédasszonyhoz! Mindenről beszámolt töviről hegyire. Persze, lelkére kötötte a szomszédasszonynak, hogy tartsa titokban a dolgot. Az ígérte is, de alig ment ki a kapun a vendég, máris tiszta köténytt kötött, s ment a komaasszonyához, hogy elmondja, mi történt a szomszédjában. A komaasszony az ő komaasszonyának, az meg a keresztanyjának, a keresztanyja a menyének, végül a főszolgabírónak is a fülébe jutott a dolog. Felhívatta a házaspárt a községházára.

– No, bátyámuram, mondja csak el, hogy volt az, hogy maguk aranypénzt találtak!

– A feleségemet kérdezze, ő tudja – felelte az ember.

Az asszony azonnal rákezdett:

– Akkor történt, amikor kirándultunk az erdőbe, és a főszolgabíró uram ott legeltette a szép új cifraszűrében a nyájat, meg amikor egy kosár halat szedtünk a mogyoróbokorról, akkor leltük az aranyakat is.

Csóválja a fejét a főszolgabíró, miket hord itt össze ez az asszony, kérdően néz az emberre.

– Látja, tekintetes bíró uram, együgyű ez az asszony! De mit tehetnék? Megfogadtam az Isten szent színe előtt, hogy jóban-rosszban kitartok mellette, hát nem hagyhatom el – mondta csendesen az ember.

A bíró megdicsérte őt, amiért gondját viseli eszement feleségének, s békével útjára bocsátotta. Még egy zacskó pipadohánnyal is megajándékozta.

Az ember pedig rövid idő múlva más faluba költözött, a talált pénzből vett egy szép házat, s boldogan élt fecsegő feleségével, míg csak meg nem halt.

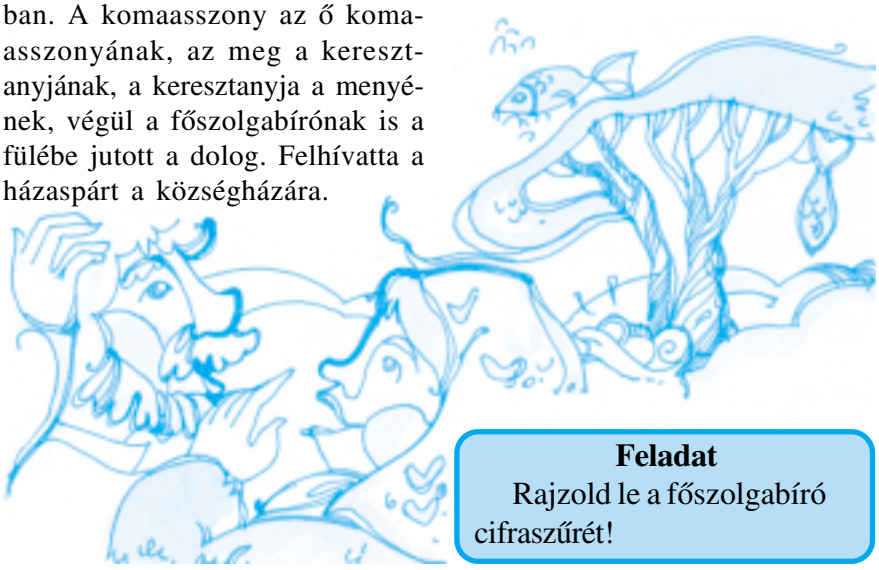

Feladat

Rajzold le a főszolgabíró cifraszűrét!

A macska és a tigris

Török népmese

Úgy mondják, hogy a macska a tigris anyai nagybátyja…

Valamikor régen a tigris egyszer összetalálkozott nagybátyjával, a macskával.

– Ó, szegény nagybátyám – mondta – , hogyhogy te ilyen kis hitványka maradtál?

– Na, majd tudnád, ha egyszer te is Ádám fiának a keze közé kerülnél!

– Nem mutatnád meg nekem Ádám egyik fiát?

– Dehogyisnem!… Gyere csak velem!

Útközben bivalycsordával találkoztak.

– Ezek Ádám fiai? – kérdezte a tigris.

– Azt már nem!… Ádám leggyöngébb fia is száz ilyet terel maga előtt, ha akar… Oda hajtja őket, ahova kedve tartja…

Tovább mentek. Odább egy ménessel találkoztak.

– Ezek Ádám fiai? – kérdezte a tigris.

– Hogyisne! Ádám fiai ezeknek a hátára ülnek, s aztán belovagolják az egész világot!

Megint mentek egy darabig, most meg tevékkel találkoztak.

– Na, ezek már biztosan Ádám fiai! – mondta a tigris.

– Megint tévedsz. Ádám legkisebb fia is egymáshoz kötheti ezeket az állatokat, aztán oda tereli őket, ahova akarja.

Megint csak tovább mentek. Most nagy hegyhez értek, a hegy tövében egy favágó dolgozott, hatalmas tönköket fűrészelt. A macska elmondta a favágónak, hogy a tigris mire kíváncsi, meg hogy mit láttak, mit beszéltek útközben. A favágó ekkor így szólt a tigrishez:

– Segítenél kicsit nekem?

– Szívesen – mondta a tigris.

– Akkor dugd bele a mancsod ebbe a nyílásba, amit a fűrészem vágott. Tágítsd meg, hogy könnyebben menjen a munka.

A tigris meg akarta mutatni, hogy ő milyen erős, bedugta a mancsát a nyílásba, a favágó meg gyorsan kivette az éket a félig átfűrészelt fatörzsből, a tigris lába bennszorult. A favágónak tetszett a jó tréfa, szép nyugodtan pipára gyújtott, s békésen letelepedett, szemben a pórul járt tigrissel. A macska meg egy fenyő csúcsáról gyönyörködött a látványban.

– Kedves nagybátyám – mondta ekkor aggódva a tigris –, mit gondolsz, szabadon enged, ha majd olyan kicsi leszek, mint te?

– Mit tudom én… nyau… miau…

Úgy mondják, azóta nyávog a macska.

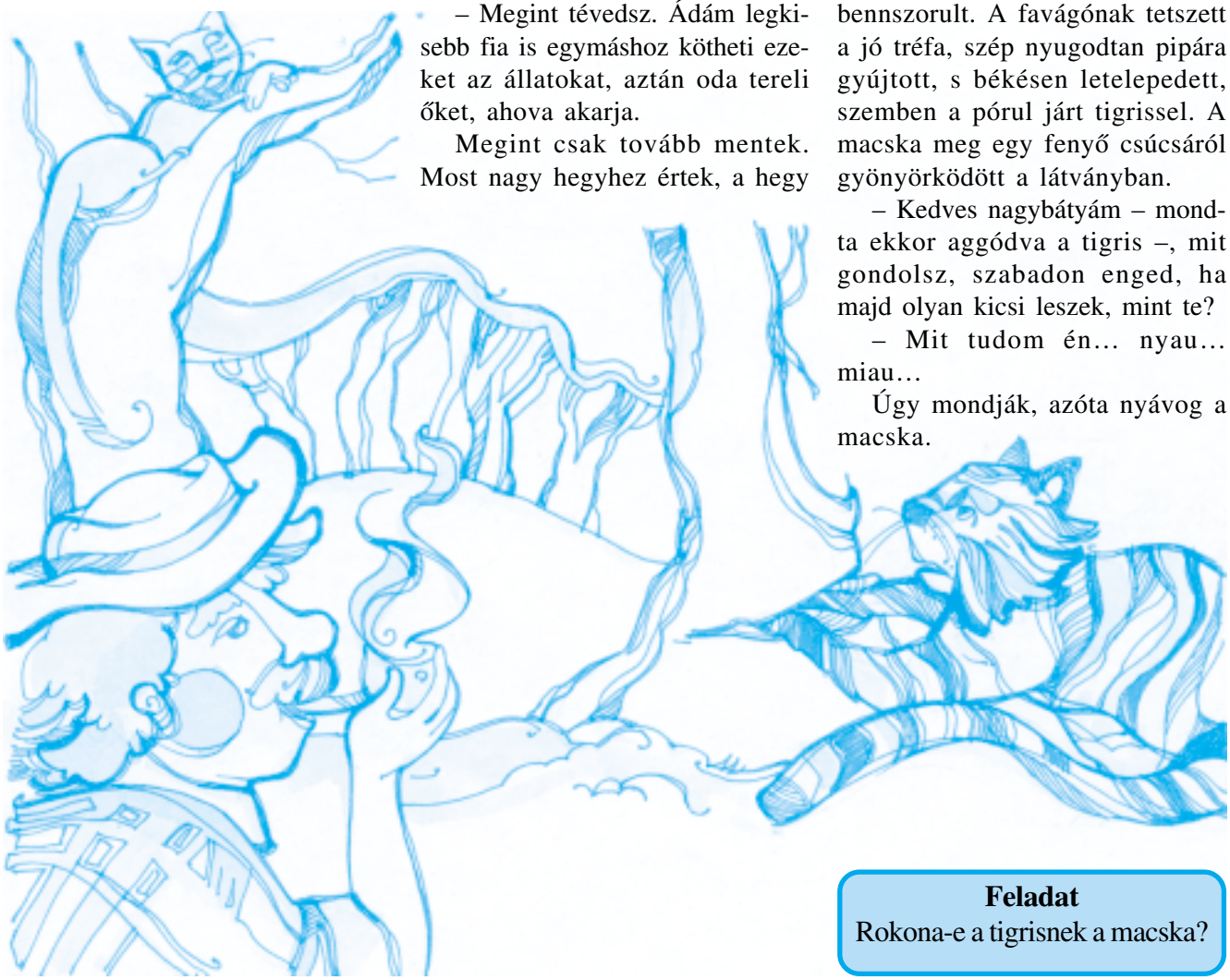

Feladat
Rokona-e a tigrisnek a macska?

Miért?

Miért szeretünk tévét nézni?

A tévé híradójában sok fontos eseményt láthatunk, ami a nagyvilágban történik. Láthatunk filmeket messzi tájakról, ahová soha nem juthatunk el, a tenger mélyéről, az állatok rejtekhelyeiről, amit csak azok az emberek tudnak megközelíteni, akiknek ez a foglalkozásuk. Láthatunk mesefilmeket, krimiket, szép művészi filmeket, sportközvetítéseket. **Jó, ha minden gyerek előre kiválasztja a műsorból, ami neki való, és csak azt nézi meg.**

Tudod-e, hogy

a) a hegységek kialakulása több millió évig tart?

b) a gyűrt hegységek úgy keletkeznek, hogy a földkéreg oldalirányú nyomás hatására összepréselődik?

c) a röghegységek a földkéreg sakktáblaszerű törései által alakulnak ki?

d) az egyes részek a törésvonalak mentén lesüllyednek vagy kiemelkednek?

e) a felboltozódások (dómok) úgy jönnek létre, hogy a kéreg alatt elhelyezkedő megolvadt kőzetek lassan megemelik a szárazföld felszínét?

Kukta Peti, Kukta Panni

Nem csak lányoknak!

Bundás alma

Hozzávalók: 1 kg nagy alma, citromlé, cukor; a tésztához: 20 dkg liszt, 3 dkg cukor, csipet só, egy tojás, kevés tej, olaj

Elkészítése: A megmosott almákat fél centi széles karikákra vágjuk, magházát eltávolítjuk, cukorral meghintjük. Az almát mielőbb citromlével is megöntözzük, bedörzsöljük, így nem barnul meg olyan gyorsan.

A tésztához összekeverjük a hozzávalókat, hogy jó sűrű palacsintatésztát kapjunk. Ebbe mártogatjuk az almakarikákat és bő olajban először erős tűzön „rátapasztjuk” a bundát, majd lejjebb vesszük a lángot, hogy az alma is megpuhuljon.

Konyhai papírtörlővel leitatjuk a felesleges olajat, majd fahéjas porcukorral meghintve tálaljuk. Forrón ráolvad porcukor, de később, hidegen is finom csemege a bundás alma.

Jeles évfordulók Magyarország történetéből

November 25.

A Magyar Nemzeti Múzeum megalapítása

1802. november 25-én gróf Széchényi Ferenc – Széchenyi István édesapja – alapítólevelet készített, amely megvetette a Magyar Nemzeti Múzeum gyűjteményeinek az alapját. Ennek értelmében 15 ezer könyvet, 11 884 darab Magyarországra vonatkozó nyomtatványt, 1 150 kéziratot, 142 kötet térképet és rézmetszetet, valamint 2 019 nemesi címert ajándékozott a nemzetnek. Ezt követően még 2 675 érmet, 6 000 rézmetszetet, 9 206 könyvet, számos képet és régiséget juttatott az 1807-es országgyűlés törvénycikke által nemzetivé emelt intézménynek. Széchényi Ferenc 1754 és 1820 között élt, s a Nemzeti Múzeum megalapításával örökre beírta a nevét a magyar történelembe. Önzetlenségéért sok elismerésben részesült a magyaroktól, de Ferenc császár és királytól is megkapta az aranygyapjas rendet.

Halála után 28 évvel, 1848 januárjában a Nemzeti Múzeum épülete teljes pompájában elkészült, amely máig is a nemzetet szolgálja.

Bethlen Gábor, a „Tündérkert fejedelme”

A magyar művelődés nagy alakjai

Bethlen Gábornak köszönhetjük, hogy a több nyelvű és vallású Erdély az ő korában „Európa tündérkertjévé” vált. Erdélyi arisztokrata család gyermeke. Amikor 1613 októberének végén Erdély fejedelmévé választották, megkezdődtek hosszú harcai a fenyegető két ellenséggel: a Habsburgokkal és a törökökkel. Méltóságát mindig megőrizte, amikor a nemzeti ügyet képviselte.

Minden terve megvalósulásának az volt a feltétele, hogy a fejedelemséget megerősítve, növelje erőit. Hatalmának szilárdságát gazdasági intézkedései alapozták meg. Az eladományozott uralkodói birtokok visszavétele, a különböző adók, valamint a kiviteli monopóliumok (szarvasmarha, méz, réz stb.) jelentősen megnövelték a kincstár bevételeit. Az ipart és a bányászatot külföldi kézművesek, illetve szász bányászok betelepítésével lendítette fel. Virágzó kereskedelem alakult ki a fejedelemség területén.

Bethlen Gábor a jövedelmek egy részét erős zsoldoshadsereg fenntartására fordította. A sereggel részt vett a harmincéves háború (l618–1648) küzdelmeiben a bécsi udvar ellen a magyarországi nemesek jogainak és a protestánsok vallásszabadságának biztosítása érdekében. Több fontos győzelmet aratott, a fejedelemség területét megnövelte, de végső célját: az ország egyesítését nem sikerült elérnie.

A határozott katonai és pénzügyi intézkedésekhez egy, az adott körülmények között igen jól működő központi államszervezetre volt szükség. A kormányzat képzett tisztviselőkkel való ellátása széleskörű kultúrpolitikai fejlődést indított el. Bethlen maga is művelt egyéniség volt, aki élete végéig tökéletesítette ismereteit.

Állandó levelezésben állt sok külföldi tudóssal, de fejedelmi udvarában is jeles gondolkodókat tartott maga mellett, származásukra, vallásukra való tekintet nélkül. Művelt vezetőréteg kinevelésén fáradozott, ezért sok nemes ifjút a híres külföldi egyetemeken taníttatott. Az 1622-es országgyűlésen törvényt hozatott a gyulafehérvári akadémia létrehozásáról és felállítását követően bőkezűen támogatta. Törvényben mondta ki, hogy ezer forint büntetést fizetnek azok a földesurak, akik jobbágyuk fiát nem engedik iskoláztatni.

Gyulafehérvárott a fejedelem gazdag könyvtárat létesített. A könyvek a csatazajban is elkísérték, mint egykoron Marcus Aurelius római császárt hadjáratai idején.

Reneszánsz palotáját szép festményekkel és az ötvösművészet remekeivel gazdagította. Erőskezű uralmának jelképe s egyben a magyar kultúra központja volt fényes udvara.

A fejedelem rendkívüli tehetsége tette lehetővé Erdély szellemi-gazdasági felvirágoztatását.

Erős várunk az anyanyelvünk?

A mi nyelvünk

(Részlet)

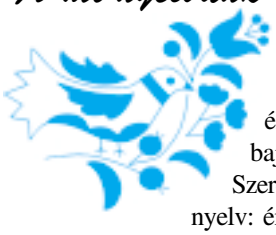

A napokban halt meg édesanyám. Fájdalmas, hogy aligha tudnám megfogalmazni: milyen élmények kötnek hozzá. Hasonló bajban vagyok az anyanyelvvel is. Szeretem, mint anyát és gyermeket. E nyelv: én vagyok. Anyanyelvi tudatom a számomra adatott lelki-testi otthonhoz, hazához való természetes hűségből él; szellemi létem csak magyarul mondható tartalmát tárja fel, őrzi meg. Költő számára saját hangszer is a nyelv: kifejezés, teremtés, megmaradás reménye. Kiáltásnak vagy hallgatásnak egyaránt csak ez a nyelv adhatja meg hitelét. Zeneként – hiszen Kodály szavával – a zene beszél, a nyelv pedig zenél, s nemcsak a felszíni jó hangzás (hangtani, szinte hangszerelési) szépségek éltetése révén, hanem mély, szerkezeti erők, tartalmuk sugárzójaként. Kodály nyelvészeti tanulmányai, nyelvvédő írásai időszerűbbek ma, mint voltak negyven vagy hatvan évvel ezelőtt! És Német László intelmei is! Nem mindegy, hogy a szó, amit a Rádió szétfolyat, kanális-é, avagy artézi forrás… **Czigány György**

Postabontás

Szerkeszti:
Kovács Erika

Kedves Szerkesztőség!

Nagyon szeretnénk, ha felhívásaink bekerülnének az *Irká*ba. Azért Nektek küldjük, mert tudjuk, hogy Ti biztosan eljuttatjátok minden leendő klubtagunkhoz.

Íme a csapiak felhívásai:

Figyelem!

Megalakult a HIGH SCHOOL MUSICAL (Szerelmes Hangjegyek) és a H_2O – *egy csepp víz elég club.* Ha szeretnél belépni valamelyik klubba, írj erre a címre: *Básta Veronika, 89502 Csap, Ifjúsági út 17.*

Ragadj gyorsan papírt és tollat, mert az **első öt** jelentkező képet vagy posztert kap kedvencéről!

***

Kedves Fiatalok!

Megalakult a legnagyobb Avril Lavigne és Green Day Fun club.

Ha legalább az egyiknek rajongója vagy, akkor itt a helyed!

Siess, mert aki elsőként ír, megkapja Avril egyik dalának szövegét. Az első öt jelentkező képet kap.

Ha a Green Dayt szereted, s elsőként jelentkezel, az *American idiot* című dal szövegét kapod meg. Az első öt levélíró képet kap kedvenceiről.

Írj, ígérem, nem fogunk unatkozni!

Leveleiteket a következő címre várom: *Vaszecskó Karina, 89502 Csap, Béke u. 15/12.*

A 2008/4. szám megfejtései:

17. oldal

A diófa termését azért nem szabad leverni, mert így megsértjük a termőrügyeket, s ezáltal veszélyeztetjük a következő évi termést.

20. oldal

Kőrösmező az a megyeszékhelyünkhöz legtávolabb eső település, ahol magyarul is tanulnak a gyerekek.

22. oldal

A *pártában marad* kifejezés jelentése: nem megy férjhez.

23. oldal

Szlovákia fővárosa Pozsony.

29. oldal

Törd a fejed!

Állatnevek: oroszlán

Kakukktojás: kókusz

Játék a szavakkal: arany

Ruhák – Emberek

2	8	10	20
4	7	9	20
14	5	1	20
20	20	20	

1. Németország; 2. Spanyolország; 3. Irán; 4.Vietnám; 5. Grúzia

Várjuk bemutatkozó jelentkezéseteket!

A népszerű vajdasági ifjúsági lapot, a *Jó Pajtás*t Ti is ismeritek, mivel *Körbenéző* rovatunkban rendszeresen olvashattok *Jó Pajtás*-beli írásokat. A lapnak évek óta van egy közkedvelt rovata, az ***Osztálylexi,*** melyben osztályukat mutatják be a vajdasági gyerekek. Küldenek fotót, megírják, ki az osztály kedvenc tanára, mókamestere, legjobb tanulója, legjobb tornásza, matematikusa stb. Tréfás adatokat is közölnek, pl. azt, hogy ki az osztály leghosszabb, illetve legrövidebb hajúja, az osztály duzzogója, horgásza, „Picassója”, örökmozgója stb.

Örülnénk neki, ha Ti is bemutatnátok osztályotokat az *Irká*ban.

Várjuk jelentkezéseteket!

Emberismeret I.

Új sorozatot indítunk* Emberismeret *címmel. Amióta csak emberi civilizációról tudunk, életünk egyik fő kérdése az, hogy meghatározzuk saját magunkat. Kik is vagyunk mi, emberek? Milyen elképzelések vannak arról, hogy egyáltalán hogyan lettünk, és miért vagyunk olyanok, amilyenek; mi a helyünk a bennünket körülvevő világban? Miben hasonlítunk, és mennyiben különbözünk az összes többi lénytől? Ezekre a kérdésekre – mint annyi másra – több válasz is lehetséges.

Sorozatunkat Lóránfi Csaba, Semperger Piroska, Zeck Lenke* Emberismeret *című könyve alapján közöljük.

AZ EMBER SZÁRMAZÁSA

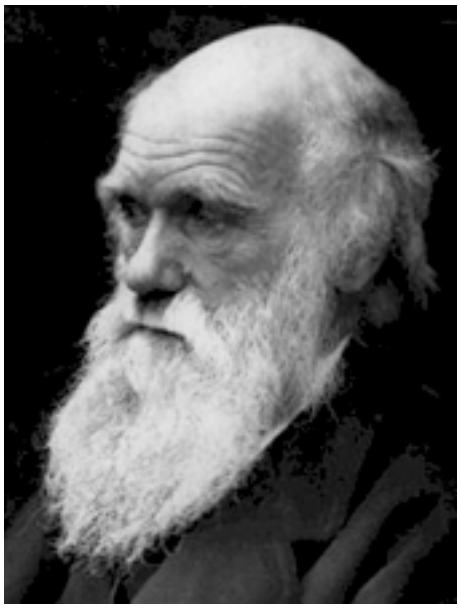

AZ EMBER SZÁRMAZÁSÁNAK TERMÉSZETTUDOMÁNYOS MAGYARÁZATAI

A modern természettudományban az ember megjelenésére, származására ma egyöntetűen a darwini elmélet, illetve annak továbbfejlesztett formája az elfogadott. Darwin (angol biológus) 1859-ben jelentette meg *A fajok eredete* című könyvét, amelyben leírja az evolúció, a törzsfejlődés elméletét, miszerint a Földet benépesítő élővilág folytonos fejlődés eredményeképpen lett olyanná, mint amilyen ma. E tan szerint az egyes lényeknek küzdeniük kell a fennmaradásért, az élőhelyükért, a táplálékukért. Nemcsak a többi élőlénnyel kell versengeniük, hanem saját fajtársaikkal is. Meg kell küzdeniük az állatok hímjeinek a nőstényekért, ami lehetővé teszi a saját, életképes utódok létrehozását. Ennek során annak az egyednek a tulajdonságai maradnak fenn (örökítődnek át az utódokba), amelyik erősebb, alkalmazkodóképesebb a többinél. Az utódok hasonlítanak a szülőkre, de kismértékben különbözhetnek is tőlük, létrejöhetnek olyan tulajdonságok, amelyek nem léteztek addig.

A Földet benépesítő élővilág folyamatos változásban van: egyre bonyolultabb, fejlettebb lények jelennek meg, miközben mások kihalnak.

Darwin 1871-ben *Az ember származása* című könyvében felvetette, hogy biológiai értelemben az emberre ugyanúgy érvényesek az evolúció törvényszerűségei, mint más fajokra. Ez az elmélet nagyon felkavaró lehetett mindazoknak, akik túlságosan benne éltek az akkori elképzelésben: az ember a teremtés koronája, mintegy betetőzése mindannak, amit élővilágként ismerünk. Megfosztott minket ettől a koronától, besorolt az állatvilág tagjai közé. Már Darwin korában találtak Európában olyan csontleleteket, amelyeket emberősként értelmeztek.

Az ember fejlődésének üteme nagyrészt végigkövethető az azóta is feltárt maradványokból, az egyre bővülő leletekből. A kutatások eredménye az, hogy nem a „majmoktól" származunk, hanem legközelebbi rokonainkkal, az emberszabású majmokkal (a csimpánzzal, bonobóval vagy a törpe csimpánzzal és a gorillával), valamint a kissé távolabbi orangutánnal együtt **közös őstől származunk**.

A mai tudásunk szerint az ember és az emberszabású majmok szétválása úgy 5-6 millió éve történt, és a környezet földrajzi változásainak következménye volt. Ellentétben a közkeletű vélekedéssel, nem „lejöttünk a fáról", hiszen a csimpánz és a gorilla sem fán élő életmódot folytat. Sokkal inkább az történhetett, hogy az addigi folytonos, nagy kiterjedésű erdőségek megváltoztak, és kisebb-nagyobb foltokban erdős, ligetes – vagy sűrűbb és ritkább növényzetű – területek alakultak ki.

Az ilyen események mindig mozgatórugói az élővilág megváltozásának: a kevésbé alkalmazkodóképes formák eltűnésének, mások átalakulásának, illetve újak feltűnésének. Sajnos ebből az időszakból egyetlen leletünk sincs, így kizárólagosan molekuláris bizonyítékokból következtethetünk a folyamatokra.

A fejlődés persze sohasem nyílegyenes és célirányos, így az embereké sem volt az: több ágon zajlott, egyszerre sok emberszabású és később emberféle élt párhuzamosan. A kevésbé fejlett, kevésbé alkalmazkodóképes formák idővel kihaltak.

Afrikai szembekötősdi

A játékosok körben állnak, két kiválasztott (vagy kiolvasott) játékosnak a szemét bekötjük. A két kiolvasott játékos a kör közepére áll. Az egyiknek két kisebb botot adnak a kezébe, a másiknak egy szövet- vagy vászondarabot (pl. zsebkendőt). Aki a botot kapta (kopogtató), időnként összeütögeti a botokat. Ezzel jelzi, hogy hol van. A másik (a fogó), a hang irányába igyekszik, s a szövetdarabbal megérinti, megcsapja a másikat.

Ha ez sikerül, a kopogtatóból fogó lesz, a régi fogó beáll a körbe, s új kopogtatót olvasunk ki.

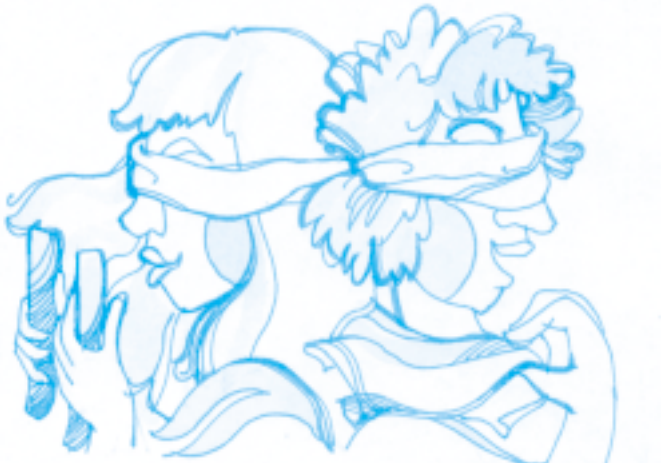

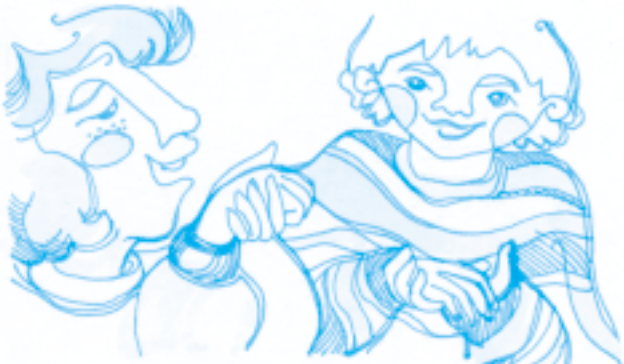

Szemmérték

A játékosok csoportban ülnek a székeken, kezükben papír, ceruza. A játékvezető a helyiségben sétál, hol egyik, hol másik berendezési tárgyhoz lép (pl. asztalhoz, szekrényhez, fogashoz stb.) és kérdezi: Milyen hosszú ez? Milyen széles ez? Milyen magas ez? A játékosok rendre leírják, hogy mennyire becsülik szemmérték szerint.

Ezután a játékosok által leírt adatokat összehasonlítják a vezető pontos adataival, vagy együttes méréssel döntik el, hogy ki találta el vagy ki közelítette meg leginkább a valódi méreteket.

Ugyanez a szabadban is játszható, nagyobb távolsággal.

Dobbants, tapsolj!

A játékosok körben ülnek. Kiválasztanak két hangot, például *a* és *k*. Megállapodnak abban, hogy ha az „a”- t hallják, mindnyájan dobbantanak két lábbal, s ha a „k”-t hallják, tapsolnak. Ezután minden játékos egymás után mond egy szót. Ha pl. valaki azt mondja: *ajtó*, dobbantani kell, a *kendő* szóra tapsolni, a *kabát* szóra dobbantani és tapsolni is.

Aki eltéveszti, zálogot ad.

Állatos

Az alábbi szólásokban, közmondásokban az állatneveket a rokon értelmű megfelelőjükre cseréltük. Sorold fel azokat az állatneveket, amelyek az eredeti mondatokban szerepelnek!

1. Éhes sertés makkal álmodik.
2. Veri, mint szódás a paripáját.
3. Aki korpa közé keveredik, megeszik a malacok.
4. Várja, hogy a sült gerle a szájába repüljön.
5. Köti a kutyát a karóhoz.
6. Előre iszik a mackó bőrére.
7. Ha liba, legyen kövér.
8. Okos enged, csacsi szenved.

Bűvös négyzet

Keress minél több értelmes szót a bűvös négyzetben! Vízszintesen balról jobbra, függőlegesen fentről lefelé haladj!

É	H	Á	R	S	É	R	C	F	Ő
B	O	R	A	Z	V	Á	Z	A	R
A	L	Á	D	Í	Z	C	I	L	E
B	D	L	Í	N	A	S	Z	A	L
A	D	O	R	É	T	I	E	Z	Ő
L	O	M	E	S	E	m	G	Ó	L
K	B	O	T	Z	S	E	B	L	E
U	O	S	E	É	S	U	S	O	G
É	L	E	K	R	É	M	O	M	F
Á	T	B	E	Ó	K	A	M	R	A

Egészítsd ki az alábbi ikerszavakat

Ici…..
Tarka….
Dirmeg…..
Lót…..
Ringy….
Dínom……..

……nagyja
……firka
……mozog
……finci
.....topog
.....pirul

Női név

Írd a rejtvénybe a megadott szavak ú-ra vagy ű-re végződő ellentétes jelentésű párját! Ha jól dolgozol, egy női nevet kapsz megfejtésül.

vidám
ritka
édes
rövid
gyors
szögletes
kövér

Eltévedt ikerszavak

Összekeveredtek az alábbi ikerszavak. Rakj rendet köztük!

Dimbes, izeg, bogas, dombos, fordul, oda, térül, iszom, ide, mozog, ágas, eszem.

Háromszögű horgászzsinór

Hány háromszöget alkot a halászzsinór? Bogozd ki!

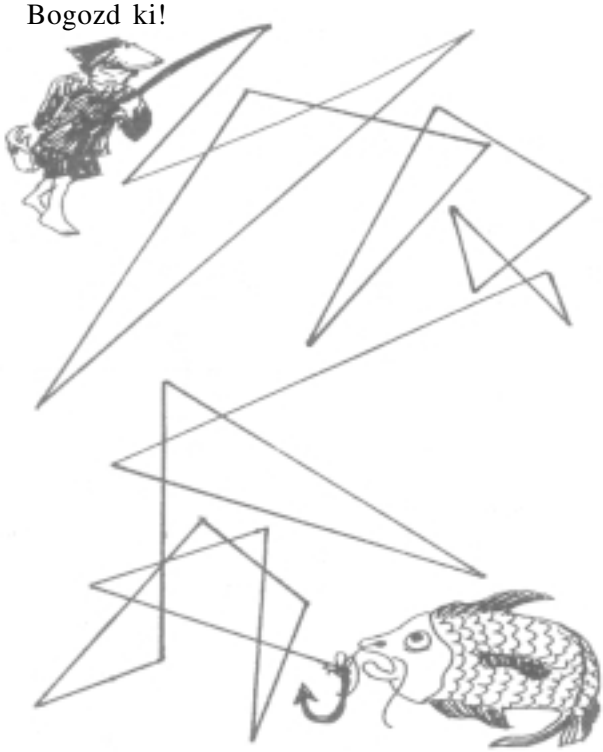

Beküldési határidő: 2008. ??????? 30.

Tündérujjak

Karácsony I.

Betlehem

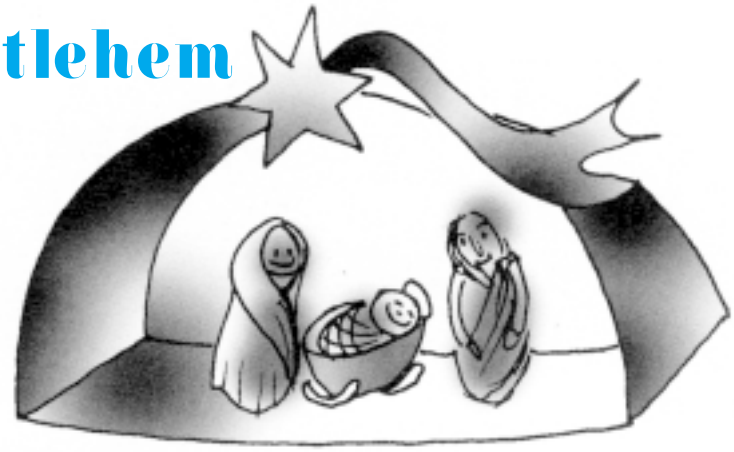

A kivágandó sablonokat a 35. oldalon találjátok.

– egy kartoncsíkot az ábra alapján meghajtunk
– a sablonok körül a figurákat körberajzoljuk
– kivágjuk és felragasztjuk

Asztali dísz

Mikulás-fej

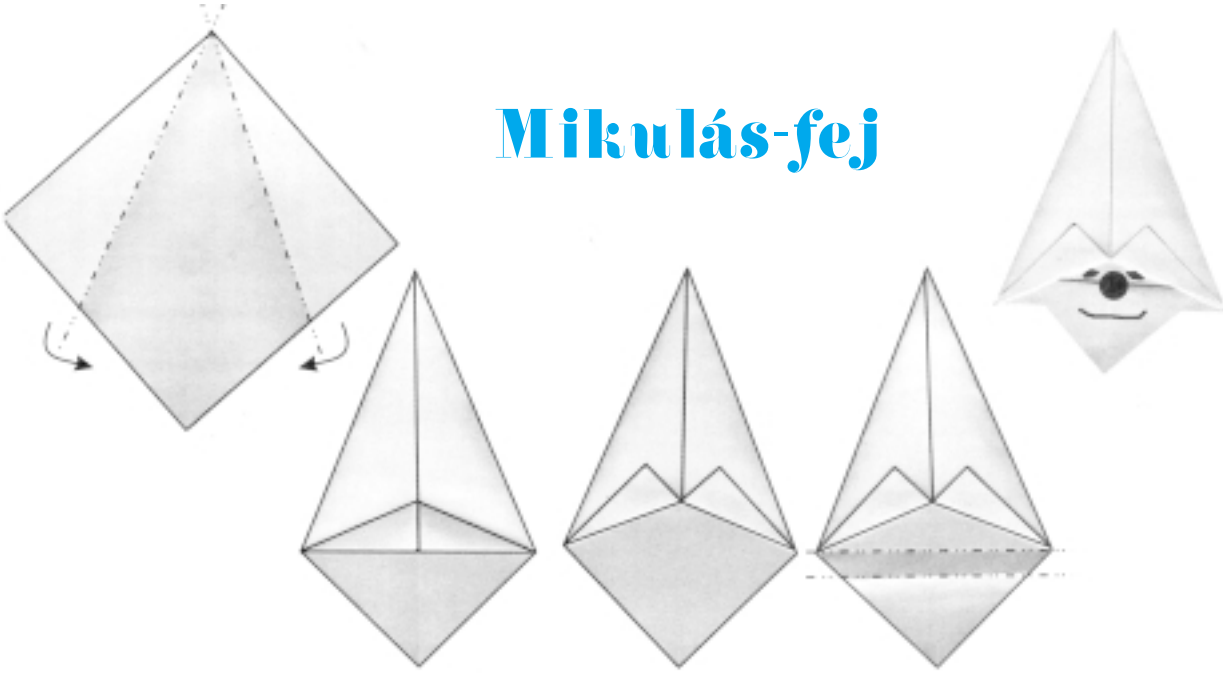

A Mikuláshoz

December van, eljött a te napod,
Mikor erre jársz, majd eléd szaladok.
Anyukám azt mondta, elindult már a szán,
Már nagyon vártunk téged, igazán!

Amikor a Tejúton felénk repít fogatod,
Ha lenézel a földre, házunkat is láthatod.
Kis csizmám az ablakban fényesen ragyog,
Hogy rossz gyerek voltam, nem mondhatod.

Ha eljössz, öntsd ki a zsákodat,
A cukrot, a csokoládét és a játékokat.
A gyerekek közt oszd szét, amit hoztál,
Csak arra kérlek, virgácsot senkinek ne adjál.

Óvodások verse a Télapóhoz

Nagyon jók voltunk ám, alig verekedtünk,
Nem is nagyon kiabáltunk, épp csak bereked-
tünk.
Miért késel hát, Télapó,
Azért nem jössz, mert nincsen hó?
Nem csúszik az ajándékkal
Jól megrakott szánkó?
Száraz úton csetlik-botlik a szarvasok lába?
Mikor fogsz hát ideérni a mi óvodánkba?

Hagyd a szánkót, hagyd a szarvast,
Kamionnal gyorsan hajthatsz!
Vagy ülj föl egy repülőre,
Ideérhetsz egy-kettőre!
Krampuszaid segítenek,
Várva vár már minden gyerek.
Mindegy hogyan, csak már gyere,
Kicsi csizmánk legyen tele!

Enyedi György

A hóember

Fekete szén a szemem, szép sudár a termetem,
Orrom répa, nagy darab, a fejemben vaskalap.
Szám is van, fülemig ér, hónom alatt seprűnyél,
Hó ruhámon – még ilyet – kilenc apró gomb fityeg.
Ág hegyéről csöpp veréb szállt a vállamra elébb,
Arra volt kíváncsi tán, hogyan szelel a pipám?

Egyforma mézeskalácsok

Az óvodások mézeskalácsot sütöttek az óvó nénivel. Szorgosan szaggatták a formákat, aztán pedig finom cukormázzal díszítették. Figyeld meg jól a mézeskalácsokat! Színezd azonos színnel az egyformákat!

Vezesd el Pannát az ajándékáig!

Kövesd végig az ujjaddal a vonalat, amelyik az ajándékhoz vezet. Ki is festheted! Mit kap Panna a Mikulástól?

FENYVES MÁRTA

Tél király lánya

Fenn a magas fellegek felett, a legmagasabb hegyek ormán állt Tél király palotája. Körülötte csupa fehér volt minden. Fehér volt a palota kívülről, belülről, fehérben járt mindenki. Csak az ég küldte halványkék sugarát, hogy még szebb legyen ott minden.

Ebben a birodalomban békesség honolt, csend és szeretet. Tél király igazságos volt, és nagy rendet tartott fenn az országában.

Szép volt ez a nagy fehérség, de legszebb volt a palotában Tél király legkisebb lánya, Hófehér királykisasszony. Fehér selyemhaja lágyan omlott a vállára, ruhája ezüstösen csillogott rajta. Kedves arcán mosoly játszott, s szeme úgy csillogott, mint a napfényes ég kékje. Halk szavú volt, de ha szólt, még a hold is mosolygott tán tágas halványfényű udvarában.

Jó szívéről ismerte mindenki. De igazán akkor érezte magát a legboldogabbnak, ha örömet szerezhetett a szüleinek, testvéreinek, rokonainak és másoknak.

Eljött a karácsony szép ünnepe. Ilyenkor mindenki ajándékot készített a szeretteinek. Hófehér királylány, Tél király lánya is elvonult titkos kamrájába, hogy ajándékot készítsen: sok-sok száz kristályt faragott jégből mindazoknak, akiket szeretett. A legtöbbet édesapjának készítette.

Mikor eljött a meghitt ünnep estéje, Hófehér királylány saját kezűleg készített ajándékait átadta édesanyjának, testvéreinek, és persze édesapjának:

– Boldog karácsonyt, nektek, édes szüleim, testvéreim! Fogadjátok tőlem ezeket a díszes kristályokat, amelyek az irántatok érzett szeretetemet jelzik!

A Tél király szeme könnyes lett e szókra, és gyermeki csókra nyújtotta arcát. Hófehér királylány megcsókolta apját, aki így szólt:

– Köszönöm, kislányom, neked e sok fehér csillogó kristályt, nagyon boldog vagyok! S hogy mások is boldogok legyenek a mai napon, szétszórom ezeket a kincseket a földön, hadd lássák az emberek, milyen ügyes kezű a Tél király legkisebb lánya. – Így tett a királyné és a testvérek is.

Azóta minden évben karácsonyra lehull a friss hó, a sok-sok fehér kristály, csillogón, ragyogón, tisztán. S ha mégsem érkezik meg az első hó az ünnepre? Olyankor Hófehér királykisasszony a hópelyhek készítése közben kitekint a fényes égboltra, elábrándozik: egy délceg hercegre gondol, s a hókristályok késve érkeznek a földre a gyerekekhez…

Találós kérdések

Ha megfejtetted a találós kérdéseket, rajzold is le a megfejtéseket!

Télen szalad sebesen,
Nyáron pihen csendesen.
Mi az?

(szánkó)

Ha kinyílik, az emberek
Tudják, hogy itt a kikelet.
Mi az?

(hóvirág)

Télig sehol nem találod,
leány ilyet sose kap –
fagyos éjjelen virágzik,
s elhervad, ha süt a nap.

(jégvirág)

Karácsony II.

Tündérujjak

A karácsonyfa és a betlehem sablonjai

Szükséges anyagok: *színes papírok, olló, ragasztó*
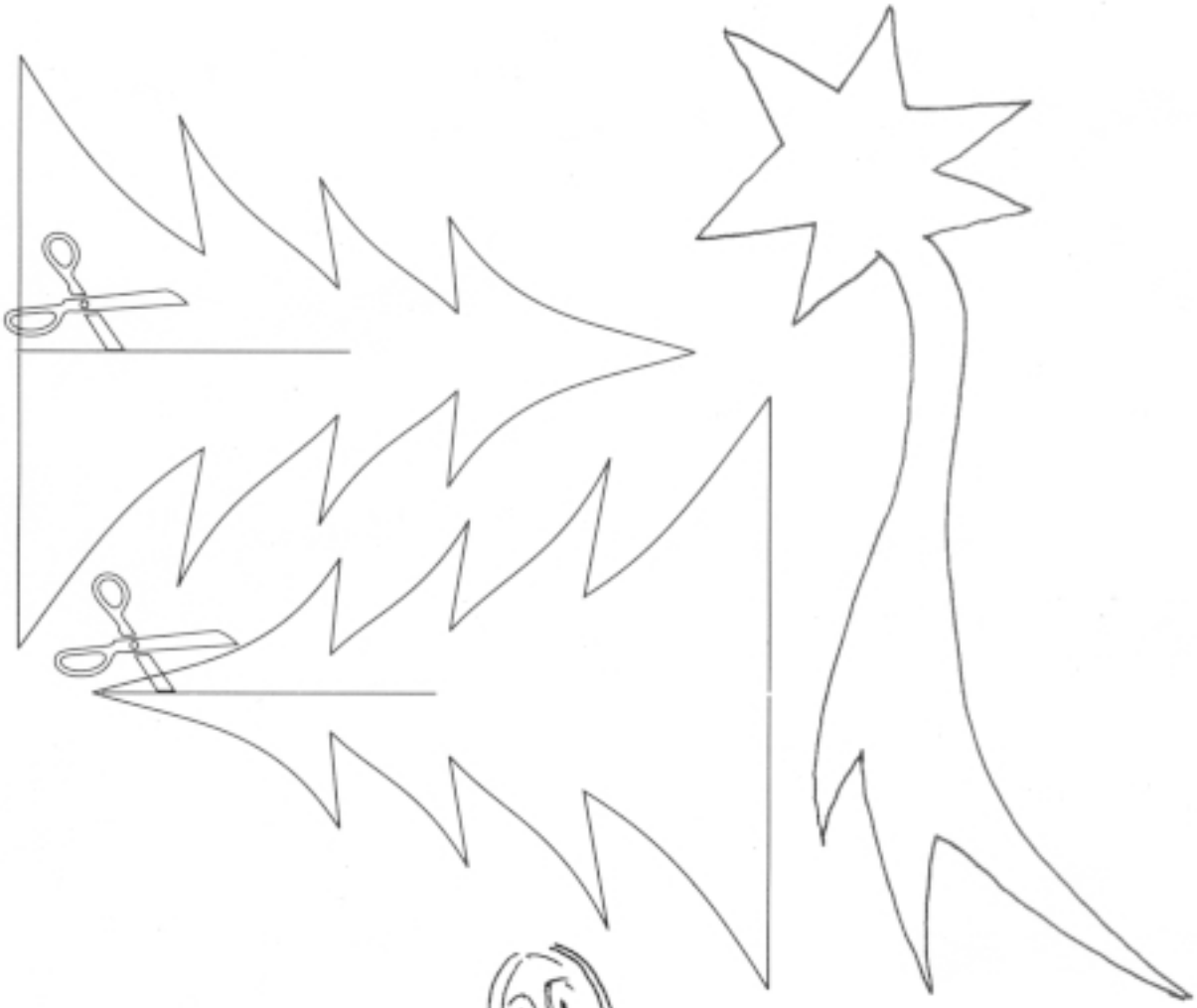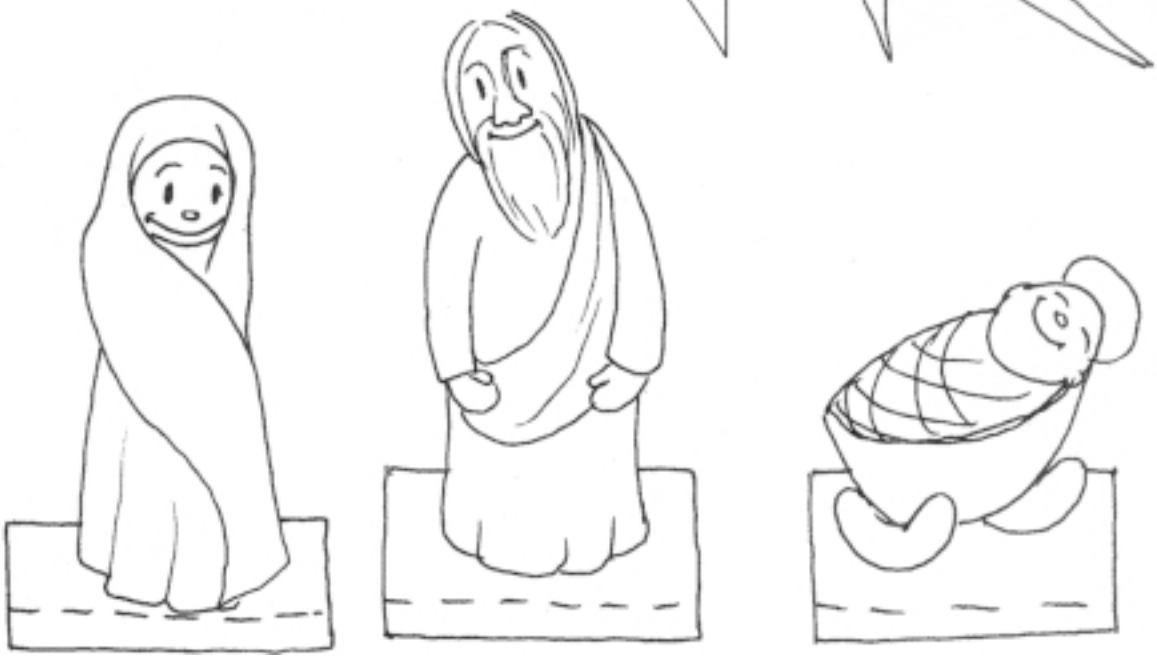
Ha kivágod a figurákat, sablonként használhatod, de ha ki is színezed, akkor akár ezekből is készülhet a Betlehem.